

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské kombinované studium
2012–2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jitka Holečková

Králův Dvůr – dějiny rodného města
v období let 1945–1995

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Anna Huliciusová

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master's Combined Studies
2012–2014

DIPLOMA THESIS

Jitka Holečková

Králův Dvůr – History of a Hometown
between 1945 and 1995

Prague 2014

The thesis work supervisor:
Mgr. Anna Huliciusová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14. března 2014

Jitka Holečková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí diplomové práce Mgr. Anně Huliciusové za odborné vedení, pomoc, doporučení a rady při zpracování této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá historickými událostmi let 1945 až 1995. Na příkladu obyvatel Králova Dvora přibližuje odraz československých i světových dějin. Nastihuje zlomové události a jejich dopad na občany města. Zkoumá fungování obce, její rozvoj i úpadek závislý na stavu a politické situaci ve státě. Ukazuje vývoj ve městě, které je ovlivněno existencí dvou gigantických podniků se zaměřením na těžký průmysl. Cílem je ukázat na konkrétních příkladech život běžného malého českého města.

Metodou studia primárních a sekundárních pramenů i orální historií zdokumentovává události v Králově Dvoře.

Klíčové pojmy

Armáda, cementárny, dálnice, dekrety, dělnická třída, disident, Jednotné zemědělské družstvo, kolektivizace, komunismus, menšiny, Místní národní výbor, normalizace, občan, obec, opozice, politická strana, proces, program, privatizace, průmysl, převrat, republika, revoluce, školství, zásobování, zastupitelstvo, znárodnění, železárny, životní prostředí

Annotation

This diploma thesis deals with historical events of the years between 1945 and 1995. On the example of Králův Dvůr citizens it reflects Czechoslovak and world history. It outlines important dates and their impact on the citizens. It also researches into running the community, its development as well as decay dependent on the state of things and political situation of the country. It shows progress in the town, which has been influenced by existence of two giant companies operating in heavy industry. The aim of the thesis is to understand to the life of a small Czech town, all this with the help of concrete examples.

It documents events in Králův Dvůr through the method of studying primary and secondary resources, as well as the oral history.

Key terms

army, cement mills, citizen, collectivism, communism, community, decrees, dissident, education, environment, highway, industry, ironworks, Local People's Committee, minorities, municipal council, nationalization, normalization, opposition, political party, privatisation, process, programme, republic, revolution, supplying, takeover, United Agricultural Cooperatives, working class

OBSAH

ÚVOD	9
1. SEZNÁMENÍ S MĚSTEM	10
2. EVROPA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	12
2.1 Mírová ujednání	12
2.2 Hospodářská spolupráce	14
3. POVÁLEČNÉ ROKY (1945–1948)	16
3.1 Květen 1945	16
3.1.1 Odsun německého obyvatelstva.....	18
3.2 Školství	18
3.3 Hospodářství	21
3.3.1 Rozdělení konfiskované půdy.....	22
3.3.2 Měnová reforma.....	24
3.4 Rozsudky	25
3.5 Oddělení Počapel	26
3.6 Oslavy	26
3.7 Volby a komunistický převrat.....	27
4. BUDOVÁNÍ SOCIALISMU (1948–1968)	31
4.1 Komunistická diktatura.....	31
4.1.1 Odpůrci režimu	31
4.2. Hospodářství	33
4.2.1 Likvidace živností.....	38
4.2.2 Kolektivizace zemědělství	39
4.2.3 Měnová reforma.....	41
4.3 Výstavba a rozvoj města	42
4.4 Školství	44
4.5 Oslavy a výročí	46
4.6 Občanské soužití	48
4.7 Reformní rok 1968.....	50
4.7.1 Pražské jaro.....	51
5. NORMALIZACE (1968–1989)	56
5.1 Upevňování socialismu.....	56

5.1.1 Protestní akce	56
5.2 Hospodářství	58
5.2.1 Výstavba	58
5.2.2 Dálnice	61
5.2.3 Místní podniky	62
5.3 Připojení k Berounu	64
5.4 Občanské soužití	65
5.4.1 Oslavy a kulturní akce	65
5.4.2 Sociální a zdravotní péče	67
5.4.3 Sociální problémy	67
5.5 Odpor proti režimu	68
6. PŘEV RAT (1989–1995)	72
6.1 Konec totalitního režimu	72
6.2 Návrat demokracie	76
6.2.1 Osamostatnění od Berouna	77
6.3 Tržní hospodářství	79
6.4 Kultura	81
7. ODKAZ DO DALŠÍCH LET.....	83
ZÁVĚR	84
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	86

ÚVOD

Žijeme dnes v době, kdy si většinu informací opatříme snadno na internetu. Mnohdy je pohodlné použít první vyhledané stručné údaje a již nepátrat po dalších. Je velmi jednoduché zadat hledaný pojem a jen vyčkat, až se objeví výčet dat a přehled událostí. Ale tímto si nevytvoříme ucelený obrázek o událostech, které se k určitému časovému období vztahují. Proč je důležité zajímat se hlouběji o historii? Odpověď je nasnadě. Dnes si ani neuvědomujeme, že ještě před pár lety jsme v naší republice žili izolováni, a to nejen od západní Evropy, tedy vyspělých ekonomik, ale především od informací. O našich životech se dnes svobodně rozhodujeme a ani nás nenapadne, že to, co je pro nás samozřejmostí, bylo pro naše rodiče velkým a nedosažitelným snem.

Stěžujeme si na práci, krizi, politiku... Podívejme se ale jen do nedávné historie, abychom zjistili, zda se opravdu máme zle.

Československo do dvacátého století vstoupilo jako součást monarchie, zažilo radost z osamostatnění, dvě světové války, nacistickou okupaci, socialistické hospodářství, pád komunistické diktatury a nakonec realitu kapitalistické ekonomiky.

Cílem této práce je navázat na již zachycené období do roku 1945 v bakalářské práci a popsat důležité události v Králově Dvoře v letech následujících až do roku 1995. Ukázat život obyčejných lidí v malém městě. Nastínit, jak ovlivňuje fungování obce existence dvou velkých průmyslových podniků v době socialismu, kdy zde existovalo silné komunistické dělnické hnutí, a následné změny a dopady při přechodu na tržní ekonomiku.

Studiem primárních a sekundárních pramenů zdokumentovat vliv událostí na fungování malého města. Orální historií přiblížit fakta na životě obyčejných místních občanů. Ze záznamů v dochovaných kronikách a tisku popsat skutečnosti, které byly pro tehdejší společnost důležité. Zaměřit se na občany a řízení obce, o čem jednalo zastupitelstvo, jak se investovalo do rozvoje města, jaké se řešily problémy, jak se lidé vzdělávali a bavili.

Pro toto téma jsem se nerozhodla náhodou. Historie je mým koníčkem. O události svého rodného města se zajímám již delší dobu. Proto bylo výzvou zpracovat nasbírané materiály a rozšířit je o další cenné poznatky. Zkoumání archivních materiálů poznatky doplnilo a potvrdilo informace získané od starších členů rodiny a přátel.

1. SEZNÁMENÍ S MĚSTEM

Město Králův Dvůr leží ve Středočeském kraji asi 25 kilometrů jihozápadně od Prahy a navazuje na okresní město Beroun. Skládá se z místních částí Karlova Hut', Počaply, Popovice, Křižatky, Levín a Zahořany. Je to třetí nejlidnatější obec okresu, počet obyvatel dosahuje téměř šesti tisíc.¹ „*Kotlina je na východě ohraničena vápencovým masivem Kosova, na jihu Koukolovou horou, na severu křemencovým hřbetem Dědu a Trubínským vrchem.*“²

Městem protéká řeka Litavka. Ta také ovlivňovala historický a urbanistický vývoj. Přinášela lidem užitek, ale byla také příčinou mnoha starostí.³ V historii města se několikrát vylila z břehů a způsobila velké povodně.

První dochovaná zmínka není přímo o Králově Dvoře, ale o místní části Popovice. V roce 1266 vydal Přemysl Otakar II. listinu, kterou potvrzoval věnování této vsi premonstrátskému klášteru v Chotěšově.⁴ Kolem poloviny 13. století nechal na místě dnešního zámku postavit Václav I. kamenné sídlo. Další písemná zmínka o místní části Počaply byla uvedena v dokumentu krále Václava II. z roku 1302.⁵ První záznam, a to již o Králově Dvoře, byl datován 8. května 1394. To zde byl na cestě ze svého hradu Žebrák zajat Václav IV. českými pány. Tento panovník si Králův Dvůr a blízký hrad Žebrák velmi oblíbil a často tu pobýval. Tohoto vladaře zde také roku 1410 navštívil mistr Jan Hus.⁶

Obec leží na strategické spojnici vedoucí z Prahy do Plzně a dále do Německa. Poloha na jedné z nejdůležitějších zemských cest znamenala odjakživa pro město aktivní spojení s událostmi v zemi. Proudili tudy s informacemi pocestní, formani a nakonec i vojska a armády. Výstavba dálnice D5 výrazně zasáhla do života místního obyvatelstva a zcela změnila podobu města.

¹ Městský úřad Králův Dvůr, 2014

² TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 12

³ Tamtéž, s. 9

⁴ Státní okresní archiv Beroun, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, inv. č. 1, s. 7

⁵ JŮNA, J. *Monografie Hořovicka a Berounska* (díl I.), 1. vydání. Praha: Redakční kruh učitelstva, 1928, s. 388

⁶ Státní okresní archiv Beroun, *Pamětní kniha obce Levín 1927–1946*, s. 8

S královskou kotlinou je neodmyslitelně spjata výroba železa. První dochovaná písemná zmínka o zdejší Karlově Huti je z roku 1464.⁷ Produkty z Karlovy Huti se významně podílely již na vyzbrojení husitského vojska.⁸

Po celé dvacáté století byl Králův Dvůr průmyslové město. Vysoké procento místního obyvatelstva se řadilo k pracujícím dělnickému lidu, podporujícímu komunistickou stranu. Velký hutní podnik Královská železárna a stejně rozsáhlé Královská cementárna s nedalekým Velkolomem Čertovy schody zajišťovaly práci většině místních občanů i lidí z širokého okolí.

Negativně se ale existence dvou velkých průmyslových podniků podepsala na stavu životního prostředí. Celá kotlina trpěla neustálou přítomností prachu, který především cementárna a jen o něco méně železárna denně produkovaly.

⁷ Státní okresní archiv Beroun, *Pamětní kniha obce Levín 1927–1946*, s. 27

⁸ Státní okresní archiv Beroun, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, inv. č. 1, s. 9

2. EVROPA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Konec druhé světové války v Evropě byl vyhlášen kapitulací německých ozbrojených sil 8. května 1945. V Československu probíhalo od 5. května 1945 v Praze povstání, kdy obyvatelé nejprve za pomoci armády generála Vlasova bránili město na barikádách před německými okupanty. Zástupci České národní rady a německý generál Rudolf Toussaint podepsali protokol o kapitulaci a zastavení bojů 8. května. Tankové jednotky Rudé armády dorazily do Prahy 9. května a vyčistily město od zbytků nepřátel. Od západu postupovala republikou armáda Spojenců přes Karlovy Vary do Plzně, kterou osvobodila 6. května, a dále do Českých Budějovic. Poslední výstřely 2. světové války v Evropě padly na jihozápad od Prahy u městečka Milína 12. května 1945.⁹

Osvobozením Československa jen pokračovalo potlačování německé armády v Evropě. To na území evropského kontinentu realizovaly armády z několika směrů. Od západu postupovalo vojsko Spojených států amerických, ze severu ozbrojenci Velké Británie a Kanady a z východu Rudá armáda.

I když na území Evropy byly boje v průběhu května ukončeny, válka ještě neskončila. Spojenci přesunuli své vojenské síly z Evropy do Tichomoří, kde stále kladlo Japonsko velký odpor. Probíhaly zde dlouhotrvající boje o ostrovy, například o Filipíny. Do války na této frontě se zapojil také SSSR, který obsadil mimo jiné severní Koreu a Kurilské ostrovy. Aby se válka příliš neprodlužovala, rozhodly se Spojené státy pro použití atomových zbraní na japonském území. Letectvo svrhlo 6. srpna pumu na město Hirošimu a 9. srpna na Nagasaki. Dne 2. září 1945 byl vyhlášen oficiální konec druhé světové války.

2.1 Mírová ujednání

Již na začátku roku 1945 probíhala jednání mezi nejvyššími představiteli Spojenců o společném postupu v poslední fázi světové války. Schůzky, která se konala ve dnech 4.–11. února na Krymu v Jaltě, se zúčastnili zástupci Velké Británie, Spojených států amerických a Sovětského svazu W. Churchill, F. D. Roosevelt

⁹ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 63

a J. V. Stalin.¹⁰ Na konferenci byl potvrzen společný cíl zničení nacismu a fašismu. Jednáno bylo o odzbrojení a demilitarizaci Německa. Došlo také k dohodě o rozdělení Německa do čtyř okupačních zón, které by byly spravovány Spojenými státy americkými, Velkou Británií, Sovětským svazem a Francií. Nejvyšší moc v Německu měla vykonávat Kontrolní rada se sídlem v Berlíně, složená z velitelů vojsk těchto mocností. Mezi další body Jaltské konference patřilo stanovení reparací, kterými Německo nahradí válečné škody; přijata byla Deklarace o osvobozené Evropě, která se stala základem poválečného uspořádání; jednalo se o stanovení území Polska a Jugoslávie; důležitým bodem programu bylo svolat na 25. dubna do San Franciska konferenci k ustanovení nové mezinárodní organizace pro udržování míru ve světě. Diskutovalo se o struktuře vznikající OSN a dohodnuto bylo založení Rady bezpečnosti.

Poválečné uspořádání v Evropě se řešilo na konferenci konané od 17. července do 2. srpna v německé Postupimi za účasti J. V. Stalina za SSSR, H. Trumana za USA a W. Churchilla za Velkou Británii, toho však v závěru vystřídal díky vítězství ve volbách C. R. Attlee. Hlavními body programu bylo provedení úplného odzbrojení Německa a likvidace jeho válečného průmyslu. Spojenci si určili hlavní cíle: demilitarizace, denacifikace, demokratizace a demonopolizace Německa. Dále byly vráceny zpět veškeré německé anexe po roce 1937, také Rakousko bylo opět odděleno a osamostatněno. Německo tímto ztratilo 100 000 km² území, bohatého jak na průmysl, tak i zemědělství.¹¹ Řešilo se také stanovení nových státních hranic Polska a Československa.¹² Již před konferencí byla dne 29. června 1945 podepsána smlouva mezi ČSR a SSSR o připojení části území republiky Podkarpatské Rusi jako Zakarpatské Ukrajiny k SSSR.¹³ Důležitým bodem programu, který rozhodl o osudu mnoha lidí v Evropě, bylo uznání požadavku na odsun Němců zůstávajících mimo německé hranice. Toto se týkalo především německého obyvatelstva na území Polska, Československa a Maďarska. Ale již 15. června byla československá armáda vládním usnesením pověřena provádět opatření k zajištění nacistických zločinců

¹⁰ DLOUHÝ, M. *Světové dějiny II pro žáky středních škol*, 1. vydání. Praha: Fortuna, 1993, ISBN 80-7168-091-5, s. 184

¹¹ Tamtéž, s. 195

¹² Tamtéž, s. 186

¹³ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 64

a odsunu německého obyvatelstva.¹⁴ Odsun uskutečněný před konferencí byl vzat účastníky jednání se souhlasem na vědomí a dodatečně potvrzen.¹⁵ V Československu nejprve proběhlo divoké vyhánění Němců za hranice státu, doprovázené mnohdy krutostmi. „*Podle dosavadních odhadů bylo zavražděno 6500 sudetských Němců a asi 20 000 zemřelo v důsledku přestálého vyčerpání a utrpení.*“¹⁶ Organizovaný odsun byl pak zahájen v lednu 1946. Zbytek německého obyvatelstva měl být v Československu rozptýlen z pohraničí do vnitrozemí.¹⁷ Ujednání z Postupimské konference legalizovalo vysídlení více než 2 700 000 Němců z Československa, celkem ale muselo z německých sídelních území ve střední a východní Evropě odejít 14 milionů lidí.¹⁸

První poválečný soud s nacistickými válečnými zločinci se konal od listopadu 1945 v Norimberku. Před Mezinárodním vojenským tribunálem stanuli hlavní představitelé nacistického Německa. Obžalováno bylo 22 nacistických vůdců, z nich 19 bylo odsouzeno, většina k trestu smrti oběšením.¹⁹ K odpovědnosti za válečné zločiny byli předvoláni nejen jednotlivci, ale i skupiny. Některé organizace byly za zločinecká jednání také postaveny před tribunál.²⁰

2.2 Hospodářská spolupráce

Západní Evropa byla po 2. světové válce hospodářsky velmi oslabena. „*Válečné běsnění zničilo celé průmyslové oblasti v Německu a ve Francii, produkce silně poklesla, zásoby surovin byly vyčerpány, výroba energie se stala bezvýznamnou. Zásoby zlata a deviz vzaly za své. Všude vládly nedostatky v zásobování a hrozba nezaměstnanosti.*“²¹ V obavě z šíření komunismu se rozhodly Spojené státy pomoci

¹⁴ BENEŠ, Z. *Rozumět dějinám*, 1. vydání. Praha: Gallery, s.r.o., pro Ministerstvo kultury České republiky, 2002, ISBN 80-86010-55-4, s. 205

¹⁵ Tamtéž, s. 257

¹⁶ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 64

¹⁷ BĚLINA, P., et al. *Dějiny zemí Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3, s. 253

¹⁸ DLOUHÝ, M. *Světové dějiny II pro žáky středních škol*, 1. vydání. Praha: Fortuna, 1993, ISBN 80-7168-091-5, s. 196

¹⁹ Tamtéž, s. 197

²⁰ BENEŠ, Z. *Rozumět dějinám*, 1. vydání. Praha: Gallery, s.r.o., pro Ministerstvo kultury České republiky, 2002, ISBN 80-86010-55-4, s. 257

²¹ DLOUHÝ, M. *Světové dějiny II pro žáky středních škol*, 1. vydání. Praha: Fortuna, 1993, ISBN 80-7168-091-5, s. 190

sjednocení západní Evropy a vyvést ji z poválečné nouze. Americký státní tajemník generál G. C. Marshall vystoupil 5. července 1947 na Harvardské univerzitě s projevem, v němž nabídl pomoc s tím, že USA jsou připraveny pomoci všem státům Evropy usilujícím o obnovu válkou zničeného hospodářství. „*Jednání o programu hospodářské obnovy Evropy, který se stal známý jako Marshallův plán, odhalilo skutečnou podobu politické situace a rozložení sil na tomto kontinentě.*“²² Sovětský svaz odmítl na tomto plánu svoji účast. Ke stejnému kroku přinutila Moskva také vládu Československa. „*Rozkol protihitlerovské koalice, počátky vzniku dvou zneprátených bloků – táborů a studená válka se v Československu zpřítomnily poté, co Stalin přinutil pražskou vládu odmítnout Marshallův plán.*“²³ Od roku 1947 tedy tzv. železná opona rozdělila Evropu na východní totalitní a západní demokratickou část.

²² BĚLINA, P., et al. *Dějiny země Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3, s. 262

²³ KŘEN, J. *Bílá místa v našich dějinách*, 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 1990, ISBN 80-7106-003-8, s. 45

3. POVÁLEČNÉ ROKY (1945–1948)

3.1 Květen 1945

Radost z osvobození republiky se šířila v květnu 1945 velmi rychle. Oslavy probíhaly ve většině měst, Králův Dvůr nebyl výjimkou. Velká manifestační schůze občanů proběhla 20. května u radnice. Průvodu se zúčastnily stovky lidí. Oslavný projev měl předseda Národního výboru MUDr. Zdeněk Říha. Zpráva, kterou přednesl, začínala: „*Občané! Vítám vás srdečně jménem Národního výboru k dnešní manifestaci. Sešli jsme se tu, abychom veřejně projevíli nezměrnou radost nad návratem našeho pana prezidenta dr. Edvarda Beneše. Byl dlouho v exilu, aby pracoval neochvějně a důsledně pro obnovení a uznání naší Československé republiky. Svoje dílo dovedl ke šťastnému konci. Jest nyní s námi, jest mezi námi, jest v našich srdcích. Naše radost jest nezměrná.*“²⁴ Následně podal návrh na odeslání zdravice prezidentovi republiky. Velkého aplausu se dočkal po oslavných slovech směrem k Sovětskému svazu. Nadšení nebralo u drtivé většiny obyvatelstva mezí. Dalším řečníkem byl Emanuel Šilhavý z Křižatek, který promluvil o všeobecné situaci.

MUDr. Zdeněk Říha byl zvolen předsedou Národního výboru ihned v květnu 1945 a tuto funkci vykonával do září téhož roku. Tento lékař přišel do Králova Dvora v roce 1927. „*Usadil se jako praktický lékař se zubní praxí ve zdejších Počaplech. Ještě ne zcela dostavěný dům paní Pivoňkové přijal jeho ordinaci místnost, která sice těžce, ale přece jen porazila zakořeněnou tradici o nepostradatelnosti německých doktorů ve zdejší závodní nemocnici.*“²⁵ Velmi brzy se stal činným v kulturním a sociálním životě města. Byl předsedou Československého červeného kříže. Pod jeho vedením se místní odbor stal pro ostatní vzorem. Pracoval také v Sokole, Ochrane matek a dětí, v rodičovském sdružení. Projevil zde svoje zkušenosti a organizační schopnosti.²⁶ „*Jelikož obecní pokladna po německé správě vypadala chudě, přispěl dr. Říha hned po svém nastoupení jako předseda MNV ze svých soukromých prostředků*

²⁴ ŘÍHA, Z. *Převrat v Králově Dvoře*, 1. vydání. Králův Dvůr: Museum Králova Dvora, 1945, tisk Josefa Šefla v Berouně, knihovna OA v Berouně, č. 4777, signatura XXII-399, s. 3

²⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 442

²⁶ Tamtéž, s. 443

*deseti tisíci korunami, aby těm nejpotřebnějším výdajům bylo ulehčeno.*²⁷ Jeho osoba se těšila velké přízni místního obyvatelstva.

Radost vyvolalo také odstranění tabule s německým nápisem z budovy obecné školy. Králdvorští hasiči provedli výměnu hned 15. května 1945.²⁸

Co v těchto dnech kazilo náladu místních občanů, byla nepřízeň počasí. V den manifestace při konání proslovů přšelo. *„Dne 19. května 1945 padaly hustě veliké kroupy. Rozbily mnoho oken a střech, utloukly obilí, píceiny, zeleninu a poškodily ovocné stromy. Některé kusy krup vážily až 40 dekagramů. Toto krupobití zastihlo pohřeb Františka Zikmunda ze Zahořan, který padl v Praze na barikádě proti Němcům. Účastníci pohřbu museli se ukrýt do blízkých domů, aby nebyli zraněni.*²⁹

Při své cestě do Plzně na vojenskou přehlídku projel 15. června městem se svým doprovodem prezident republiky dr. Edvard Beneš. Auta projížděla dlouhým špalírem shromážděného dělnictva, občanů i žáků. Řidiči zpomalili, a všichni tedy prezidenta dobře viděli a radostně vítali.³⁰

Po šestileté přestávce se opět konala 5. července oslava mučednické smrti mistra Jana Husa. Večer vyšel početný průvod složený z místních spolků, občanů i žactva za doprovodu hudby od radnice, prošel městem až do lesíka na Bory. Tam si pak občané vyslechli proslov, zpěv a zapálila se oslavně hranice.³¹ *„V proslovené řeči byl objasněn význam činnosti mistra Jana Husa a vysvětleno, proč po šest let nekonaly se vzpomínky na národního světce. Němci nedovolili.*³²

V červenci se konal v Počaplech také pohřeb Josefa Dufka, který se skrýval před Němci v Popovicích. Tam onemocněl a bez lékařské pomoci ve věku pouhých 24 let zemřel 11. července 1944. Pohřben byl tajně na tetině zahradě. Po roce byly vyzdvíženy pozůstatky. U hrobu na počapelském hřbitově promluvilo několik řečníků, mezi nimi také důstojník Rudé armády.³³

²⁷ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 444

²⁸ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 451

²⁹ Tamtéž, s. 451

³⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 90

³¹ Tamtéž, s. 91

³² Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 452

³³ Tamtéž, s. 453

Ve středu 15. srpna odpoledne oznámil rozhlas konec světové války. Japonsko kapitulovalo. Obyvatelstvo bylo vyzváno k vyvěšení praporů.

3.1.1 Odsun německého obyvatelstva

Již od 7. května se všichni Němci a členové kolaborantské organizace Vlajka museli hlásit na četnické stanici. Vzhledem k velkému počtu Němců v Králově Dvoře nemohli být všichni internováni, a tak zde zůstávali v domácím vězení. Přes 500 Němců ale bylo pod dozorem soustředěno do budovy zámku, ale také do budovy školy.³⁴ Popovičtí občané dokonce navrhovali, aby se použili jako rukojmí, pokud by se Němci v Praze nevzdali. Padl dokonce návrh, aby došlo k postřelení všech těchto zajištěných osob včetně žen a dětí. Později byli odtransportováni do internačního tábora v Berouně.³⁵

Teprve 27. října vydal prezident republiky dekret č. 137/45, jímž bylo dodatečně zajišťování Němců zlegalizováno.³⁶ Toto ustanovení reagovalo na skutečnost, že v době revoluční bylo prováděno zatýkání osobami, které k tomu nebyly dle platných předpisů oprávněny.³⁷ V Králově Dvoře řídili odsun členové Místního národního výboru.

3.2 Školství

Budovy škol sloužily do poloviny května 1945 jako ubytovna pro německé uprchlíky. Bylo nutné provést řádný úklid, neboť zde zůstalo mnoho špíny, hmyzu a značně poškozený nábytek. Na začátku června již byla budova obecních škol v takovém stavu, že se zde mohlo začít vyučovat. Učitelé obecné školy pak vyzdobili chodby praporečky československé republiky a Spojenců. Do učeben pověsili obrazy pana prezidenta Beneše a maršála Stalina.

³⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 450

³⁵ TOPINKA, J. *Minulostí Berounska 1*, Sborník Státního okresního archivu v Berouně, 1. vydání, Beroun: Státní okresní archiv Beroun, 1998, ISBN 80-238-1703-5, ISSN 1211-9512, s. 180

³⁶ *Ústavní dekret prezidenta republiky č. 137/1945 Sb.*, o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční

³⁷ BENEŠ, Z. *Rozumět dějinám*, 1. vydání. Praha: Gallery, s.r.o., pro Ministerstvo kultury České republiky, 2002, ISBN 80-86010-55-4, s. 247

Oslava pravidelného školního vyučování se pak konala v Sokolovně, kde se společně shromáždili žáci a učitelé ze všech místních škol. Vyučování bylo přerušeno za války v prosinci 1944. Slavnostní projev pronesl okresní školní inspektor Antonín Kolečko. Přítomni byli i čelní představitelé města, z Národního výboru to byl předseda Zdeněk Říha, školský referent Antonín Sklenář a tajemník města František Čermák, ale i školní lékař Jiří Podrazký.³⁸ Na programu bylo kromě proslovu i pásmo básní, hudby a sborové zpěvy. Na závěr oslavy zazněla hymna československá i ruská.³⁹

V červnu zrušilo Ministerstvo školství a osvěty všechna nařízení o pedagogických a žákovských předpisech, která jevila nacistické a perzekuční úmysly. Dále doporučilo řídit se předpisy platnými před 1. říjnem 1938. Současně zavedlo ministerstvo opět pětistupňovou klasifikační stupnici prospěchu místo německé šestistupňové.

Došlo sice k zahájení výuky, ale začátky nebyly nijak snadné. Sociální podmínky v některých rodinách nebyly nejlepší. „*Na výzvu Okresní péče o mládež v Berouně oznámila jí škola 5 dětí z rodin mravně nebo zdravotně ohrožených, vesměs bytem v tzv. Ovčíně v Králově Dvoře čp. 1-4 a 1-222.*“⁴⁰ Začaly také probíhat vitaminové akce z přidělu Ministerstva vnitra. Děti vybrané školním lékařem dostaly přiděl šípkové zavařeniny nebo dražé ze šípků. Místní školy získaly také několik darů ve finanční i hmotné podobě. Určené byly na podporu nemajetného žactva, vybavení školy a zkvalitnění výuky. Mezi dary Národního výboru bylo i piano a několik šicích strojů po bývalých německých obyvatelích.

V červenci proběhlo také přezkoušení žáků bývalé německé obecné školy, aby prokázali úroveň vědomostí. Následně byli zařazeni do tříd, aniž se přihlíželo k věku dětí. Problémy byly i se schvalováním rozvrhů. Nestálost poměrů zapříčinila, že až v posledním týdnu školního roku předložila správa školy rozvrhy hodin ke schválení školské úřadovně při Okresním národním výboru v Berouně. Ale ke schválení již nedošlo.

Ukončení školního roku proběhlo 19. července opět slavnostním způsobem, jak bývalo před válkou zvykem. Školní zprávy byly žákům vydány na tiskopisech jen

³⁸ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 90

³⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika měšťanské školy Králův Dvůr 1941–1962* (nečíslováno)

⁴⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 91

v češtině. Školní rok mohl být kvůli žnám ukončen již 12. července, což povoloval výnos ministerstva. K tomu ale z důvodu chladného počasí nedošlo. Na konci školního roku odevzdala také učitelská rada členům učitelského sboru písemná potvrzení Národního výboru a Okresního národního výboru o prokázané národní spolehlivosti za dobu německé okupace.

V neděli 21. července dopoledne sešli se v Sokolovně v Berouně profesori a učitelé ze všech škol na okrese. Na společné konferenci byla mimo jiné zvolena okresní odborová rada učitelská v Berouně. Předsedou byl zvolen František Huml, učitel měšťanské školy v Králově Dvoře.⁴¹

V době prázdnin byly také provedeny nutné opravy na budovách škol. Vzhledem k tomu, že nebylo dostatek materiálu, bylo vykonání oprav velmi složité. Na obecní škole se podařilo opravit střechu a také zasklít okna. Ta byla rozbita německými uprchlíky a také kroupami. Vykonány byly řemeslníky i drobné opravy. Nebylo možné vymalovat chodby ani učebny. Vymalována byla jen ředitelna, kde měli uprchlíci zřízeno skladiště. Na úklidu budov se pak podílelo i obyvatelstvo. „25 žen z Popovic odpracovalo na úklidu budovy 175 pracovních hodin bezplatně. Mimo to pracovaly uklízečky za plat.“⁴²

Zápis pro nový školní rok proběhl na měšťanské škole 31. srpna a 1. září. Školní rok pak začal 3. září. „Bylo zapsáno do I. roč. 60 chlapců a 67 dívek, do III. roč. 70 chlapců a 75 dívek, do IV. roč. 80 chlapců a 83 dívky, do Jukurzu 76 chlapců a 77 dívek. Škola je organizována: I. ročníky hochů i dívek jako škola jednotná II. stupně, III. a IV. ročníky jsou škola měšťanská a jednoroční učební kurz je 9. rokem škol. docházky, letos uskutečněné.“⁴³

Místní školy se ale v průběhu školního roku potýkaly s těžkou ekonomickou situací a především s nedostatkem topiva pro zajištění tepla ve třídách. V říjnu darovali dělníci královodvorských železáren zdejšími školám 100 q uhlí, aby nebylo vyučování ohroženo. „Aby bylo ušetřeno uhlí pro další zimní období, začaly vánoční prázdniny již

⁴¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 93

⁴² Tamtéž, s. 94

⁴³ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika měšťanské školy Králův Dvůr 1941–1962* (nečíslováno)

14. prosince 1945. Teprve 24. ledna 1946 začalo zase pravidelné vyučování (Železářský závod zapůjčil školám palivo).⁴⁴

3.3 Hospodářství

Aby nebyla práce v místních železárnách přerušena, byla hned v květnu 1945 pověřena řízením podniku zvláštní závodní rada složená z dělníků a úředníků. Podařilo se, že výroba nebyla přerušena ani její chod narušen. Totéž se stalo i v Královodvorské cementárně.

Na základě směrnice vydané Ministerstvem zemědělství zorganizoval Národní výbor na neděli 19. června 1945 brigádu. V dokumentu bylo uvedeno: „*Vláda apeluje na náš zemědělský lid, na rolníky a zemědělské dělníky, na muže i ženy a mládež, aby se postarali o obdělání každé píďe obdělátné půdy. Místní Národní výbory, zemědělská družstva, organizace rolníků a zemědělských dělníků nechť dbají toho, aby byla plně obdělána půda na statcích a hospodářstvích, vzatých pod národní správu, a aby se při polních pracích dostalo organisované bratrské pomoci hospodářstvím, jejichž majitelé jsou v armádě, u partyzánů, v týlu nepřítelů, anebo kteří padli za obět nepřátelskému teroru.*“⁴⁵ Sešlo se přes 2000 místních občanů různého věku a stavu, aby pomohli s péčí o rostliny na polích místního velkostatku. Okopali a projednotili řepu a okopali špenát.⁴⁶

Problémy byly s nedostatkem zboží, především textilu a paliva. V zimě roku 1946 byl pro období od 28. ledna do 2. března zaveden jen pětidenní pracovní týden s volnou sobotou z důvodu úspory paliva. Toto se týkalo i škol, ale část výuky se přesunula na páteční odpoledne.

Problémy se zásobováním byly registrovány i v následujícím roce. Místní obyvatelé si stěžovali na nedostatky v dodávkách brambor a na nezlepšující se situaci s textiliemi.

⁴⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 454

⁴⁵ Ministerstvo zemědělství, *Směrnice pro národní výbory o nejnmutnějších opatřeních v zemědělství*. Praha 1945. Vydalo Ministerstvo zemědělství Praha 2, s. 13

⁴⁶ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 452

Nehody se bohužel nevyhnuly ani královským podnikům. Dne 3. listopadu 1947 vznikl v místních cementárnách požár, při němž ohořel stroj a shořelo 20 litrů oleje. Škoda byla odhadnuta na deset tisíc korun. Příčina vzniku ohně byla od krátkého spojení elektrického vedení. Ze stejného důvodu hořelo znovu v dubnu 1948. Shořelo asi 600 000 kusů papírových pytlů na cement, celková škoda byla dva a půl milionu korun.⁴⁷

V návaznosti na politické události se měnily názvy velkých místních znárodněných firem. V březnu 1946 došlo ke změně názvu železáren z původní Pražské železárenské společnosti na Spojené ocelárny, národní podnik – Králův Dvůr. A v roce 1948 změnilo jméno i cementárny na České cementárny a vápenice závod Ant. Zápotockého, národní podnik.

3.3.1 Rozdělení konfiskované půdy

Prezident republiky vydal dne 21. června 1945 dekret č. 12 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.⁴⁸ Na základě vyhlášených dekretů byl odebrán majetek také rodu Fürstenberků.⁴⁹ V Králově Dvoře šlo o zámek a velké množství pozemků, polností a lesů v celkové rozloze 505 hektarů. Bylo tedy nutno ustanovit výbor, který bude žádosti posuzovat. Zájemci o zemědělskou půdu se sešli v úterý 17. července v 16 hodin v sále biografu v budově radnice, aby si zvolili výbor. Dne 14. srpna zaslalo zemědělské oddělení Okresního národního výboru v Berouně všem místním národním výborům poznámky k vyhlášce o urychleném rozdělení zemědělského majetku. Krátce nato hned 20. srpna zveřejnil Místní národní výbor v Králově Dvoře svou vyhlášku č. 6329 k urychlenému rozdělení zemědělského majetku, zkonfiskovaného podle tohoto dekretu. Výbor určil lhůtu 8 dní k podání přihlášek k přidělu půdy. Následovala vyhláška, kde výbor upozornil občany, že dosud podané předběžné žádosti musí být obnoveny na předepsaném formuláři.

⁴⁷ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1947*, Inv. č. 234, čj. 129 taj./47 a 6 taj./48

⁴⁸ MANDLER, E. *Benešovy dekrety*, 1. vydání. Praha: Libri, 2002, ISBN 80-7277-139-6, s. 30

⁴⁹ *Dekret presidenta republiky 12/1945 Sb.*, ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

O zabavenou půdu byl v Králově Dvoře značný zájem. Místní národní výbor obdržel 498 žádostí. Zájemci byli především z řad občanů, kteří chtěli převážně využít půdu jako stavební parcelu nebo rozšířit svoji stavební parcelu z důvodu, že současná plocha je pro majitele malá a neposkytuje dostatek místa pro dům nebo zahradu. Další zájemci chtěli pozemky využít jako zahrady nebo rozšíření svých zahrad, ale i jako zemědělskou půdu. Velký zájem, a to nejen mezi soukromými osobami, byl o parcely u státní silnice. Výjimkou mezi přihlášenými zájemci ale nebyly ani místní podniky. Královodvorské cementárny požádaly o přidělení stavebních pozemků pro stavbu rodinných domů pro své zaměstnance. Poštovní úřad zaslal žádost o stavební místo pro nový poštovní úřad.⁵⁰ Rozdělovala se však méně než polovina výměry, neboť na lesní půdu neměli drobní přidělci nárok. Docházelo tedy k tahanicím a sporům.

Dne 25. srpna 1945 obdržela Rolnická komise dopis s žádostí o přidělení hospodářské budovy, zařízení, zámecké budovy a části pozemků ve výměře cca 40 ha ze zkonfiskovaného majetku z důvodu zřízení Dvouleté hospodářské školy. Mezi důvody kladného vyřízení bylo uvedeno „*K realizaci a urychlenému rozhodnutí ve prospěch této školy, jest potřeba vaší intervence u minist. školství a národní osvěty v Praze. Tato intervence musí být však podepřena spontánním přáním veškeré zemědělské veřejnosti v okrese Berounském a pokud možno probuditi zájem i v okresech sousedících.*“⁵¹ Následně během roku 1946 se v únoru vyjádřilo Ministerstvo školství a osvěty a v dubnu Ministerstvo zemědělství, že se zřízením školy souhlasí. Součástí dopisů byl i soupis pozemků a majetku, který bude škole bezplatně přidělen. Dle vyjádření Národního fondu pozemkového ze dne 5. 9. 1946 nebyla nalezena žádná překážka a požadovaný majetek a pozemky byly škole přiděleny. Ředitel školy byl tímto vyzván, aby vše okamžitě převzal, a školní výuka, která již začala, mohla bezproblémově pokračovat a v rámci výuky byl přidělený majetek řádně obhospodařován. Tímto úkonem byla zrušena národní správa. Vzhledem k tomu, že škola majetek převzala, byla Rolnickou komisí zamítnuta žádost obce, která také požádala o zámek a část hospodářských pozemků. I přesto obci část pozemků přidělena byla. Situace pro školu ale nebyla nijak jednoduchá. Již v únoru 1947 vyjádřil ředitel nespokojenost s velkou vzdáleností mezi internátem a velkostatkem. Zastupitelstvo ale

⁵⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Konfiskace*, Inv. č. 447, složka konfiskovaná zemědělská půda dle dekretu 12/1945

⁵¹ Tamtéž

situaci okamžitě řešit nehodlalo. „*Obec trvá na dosavadním stavu, resp. třídy i internát nechť zůstanou ve staré škole u kostela, neboť jde o žactvo velké, nebo ať si internát umístí v zámku. Teprve v krajním odmítání stanoviska rol. školy bude působeno, aby třídy rol. školy byly umístěny v dívčí měšťance.*“⁵²

O průběhu rozdělování majetku bývalého velkostatku bylo průběžně informováno také zastupitelstvo města. Rolnická komise na schůzi 28. 8. 1946 informovala o postupu své práce, která proběhla ve čtyřech etapách. V první etapě byl přidělen pozemek školnímu statku. Následovalo sloučení lesů, které převzal pod správu stát. Samostatně zůstaly jen lesy Borek u Zahořan a Lucperk u Popovic. Ve třetí etapě byly přiděleny polnosti malozemědělcům. „*Neuspokojení pro nedostatek půdy mají právo rekurin a budou svoláni k inf. schůzi.*“⁵³ V poslední etapě byly Rolnickou komisí rozděleny stavební pozemky. „*Tyto budou po dodání regulačního a parcelačního plánu firmou Ing. Kittnich stavební komisí rozděleny pro stavby nájemních domů železáren a cementáren a pro ostatní zájemce stavby.*“⁵⁴

3.3.2 Měnová reforma

Dekretem prezidenta republiky č. 91/1945 Sb., o obnovení nové československé měny, byla ke dni 1. listopadu zavedena nová peněžní měna. Československá měnová reforma měla za úkol snížit objem peněz v oběhu a znovu zavést československou korunu jako jedinou zákonnou měnu, neboť po osvobození se na území Československé republiky používalo několik druhů oběživa. Obyvatelstvo začalo ihned po osvobození platit prvorepublikovými bankovkami a mincemi, toto bylo dne 25. srpna legalizováno. Všechny dosavadní peníze československé a protektorátní museli obyvatelé uložit v peněžních ústavech. „*Majitel peněz si směl ponechat jen 500 (pět set) Kč, které byly hodnoceny novými penězi. Toto vázání vkladů bylo opatření proti možné inflaci oběživa. Vklady, které byly majetkem škol, byly zbaveny vázanosti.*“⁵⁵

Tento dekret prezidenta republiky o obnovení československé měny byl následně ještě doplněn vyhláškou ministra financí o nových platidlech československé

⁵² Státní okresní archiv v Berouně, MNV Králův Dvůr, I., Inv. č. 1 *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952*, s. 138

⁵³ Tamtéž, s. 118

⁵⁴ Tamtéž, s. 118

⁵⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 454

měny a dekretem prezidenta republiky č. 95/1945 Sb., o přihlášení vkladů a jiných peněžních pohledávek, jakož i životních pojištění a cenných papírů.

3.4 Rozsudky

Konec okupace znamenal pro ty občany, kteří za války spolupracovali s Němci nebo jim prokazovali náklonnost, v mnoha případech trestní stíhání. Mezi řešenými kauzami se v roce 1946 zabýval soud i potrestáním občana veřejným pokáráním za to, že se zastával Němců a hrozil gestapem. Tresty ve výši až 20 let těžkého žaláře padaly v rozsudcích u občanů, kteří spolupracovali v době protektorátu s nacisty. Mimořádný lidový soud v Praze odsoudil za zločiny proti státu i několik obyvatel Králova Dvora. Mistr z železáren byl odsouzen k 10 rokům těžkého žaláře za podporu nacistického hnutí. V rozsudku bylo uvedeno, že „*celý trest si odpyká ve zvláštních pracovních oddílech, letní čtvrt roku na tvrdém lůžku, jeho jmění propadá ve prospěch státu*“⁵⁶. Tři roky těžkého žaláře byly uloženy za podporu nacistického hnutí v době okupace, tedy v době zvýšeného ohrožení. Desetiletý trest padl za udavačství a posluhování okupantům. Vězení neminulo ani občana, který jako důvěrník SD podával německým úřadům zprávy o situaci Československa. Další tresty byly uděleny za konání služby v nepřátelském vojsku nebo za členství v oddílech SA.

Docházelo ale i k zastavení trestních stíhání. Trestní komise zrušila například stíhání obviněného občana, neboť „*skutková podstata provinění nebyla spolehlivě prokázána. Provinění proti národní cti – radost z úspěchu německé armády.*“⁵⁷ Trestní stíhání bylo zastaveno pro neprokázání i u místního řezníka obviněného z nedovolené hospodářské machinace za okupace.

Vedle těchto závažných činů řešil soud i běžnější přestupky. Několikrát za rok 1946 udělil pokutu 20 až 50 Kčs za to, že občané nechali pást své kozy na lesním porostu v lesíku Bory v Počaplech. V lednu 1948 potrestal soud místní občanku přísnou důtkou za černý obchod s tím, že „*vozí různé požitaviny získané obchodem na černo*

⁵⁶ Státní okresní archiv v Berouně, *Rozsudky 1946–1979*, Inv. č.326

⁵⁷ Státní okresní archiv v Berouně, *Rozsudky 1946–1979*, Inv. č.326 – Záznamy o zastavení trestního řízení

a tyto z části prodává svým známým“⁵⁸. Řešeny ale byly i přestupky krádeží nebo dopravní nehody.

3.5 Oddělení Počapel

Podle dekretu prezidenta republiky měl po revoluci nastat v celém státě právní stav, jaký byl před okupací. V Králově Dvoře se stále častěji diskutovalo o opětovném oddělení Počapel, které byly za protektorátu k městu připojeny. Názory občanstva se různily, proto byla 2. března 1946 svolána komise, která stanovila, že o rozdělení obcí se rozhodne tajným hlasováním.⁵⁹ Ze zapsaných 1198 voličů se 30. března v hostinci U Čermáků v Počaplech vyjádřilo 672 pro rozdělení obcí. Proti oddělení hlasovalo 359 občanů a 167 nehlasovalo. Na schůzi obecního zastupitelstva promluvil Zdeněk Říha. V zápisu z jednání je poznamenáno: „*Význam a důležitost sloučení pro rozvoj hospodářství s tím, že Počaply jsou finančně závislé na obci Králův Dvůr, která už před společnou správou od nepaměti udržuje školství a hřbitov. Podotýká, že obě obce jsou i stavebně sloučeny a kulturní podniky jsou společné pro všechny čtvrtě a bylo by jen ku škodě dobrých výsledků osvětových a hospodářských, kdyby obce sloučeny nebyly.*“⁶⁰ Podle výsledku hlasování ale k oddělení Počapel došlo, s právní účinností od 1. ledna 1948. Dne 10. února pak převzaly Počaply obecní archiv své obce a správu začaly administrativně vést svými úředníky.

3.6 Oslavy

Obyvatelé Králova Dvora, ale i ostatních obcí mohli opět po sedmi letech slavit výročí důležitých událostí. Prapory a vlajky zavlály a konala se radostná shromáždění při příležitosti oslav vzniku republiky 28. října. Hned 7. listopadu proběhla oslava ruské revoluce. Opět byly vyvěšeny prapory, konaly se schůze a hrálo se divadlo.⁶¹

⁵⁸ Státní okresní archiv v Berouně, *Rozsudky 1946–1979*, Inv. č. 326

⁵⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 478

⁶⁰ Státní okresní archiv v Berouně, MNV Králův Dvůr, I., Inv. č. 1 *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952*, s. 146

⁶¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 454

Pietní vzpomínka se konala 17. listopadu v den smutného výročí zastřelení několika studentů německými okupanty.

Rok 1946 začal vánoční nadílkou. V přednáškovém sále královské radnice byl proveden oslavný program. Následně dostaly děti od Okresní péče o mládež po jednom kg mouky a každé 250 g cukru. Místní národní výbor podaroval 113 školních dětí po 100 Kčs a 2 žáci a 2 žákyně získali pěkné sáňky.⁶² Další příležitostí k pěkným oslavám bylo březnové vzpomnutí na prvního prezidenta T. G. Masaryka.

Mohutné oslavy se konaly také na 1. máje. Přípravy probíhaly několik týdnů předem. Polní mši sloužil 4. května 1946 před počapelským kostelem budoucí pražský arcibiskup Josef Beran, který prožil za okupace dlouhou dobu v koncentračním táboře.

3.7 Volby a komunistický převrat

Politická situace v Králově Dvoře se stejně jako v celé republice přiklonila na stranu komunistů. První svobodné volby po válce do Národního shromáždění proběhly 26. května 1946. Volební místnost pro Počaply byla zřízena v tělocvičně v budově místní obecní školy. Učitelé vykonávali při volbách činnost zástupců dohlížecího úřadu zde i v přespolních obcích bez náhrady.⁶³ Podpora komunistické strany mezi zdejšími občany byla výsledky voleb jen potvrzena. V Králově Dvoře získali 54,6 % hlasů, v samotné místní části Počaply dokonce přes 60 %, tedy o třetinu více než v celostátním měřítku.⁶⁴ Podle výsledků voleb byla 2. července jmenována nová vláda v čele s komunistou Klementem Gottwaldem. Komunistická strana Československa v ní obdržela 7 ministerských křesel, Komunistická strana Slovenska 2 křesla, národní socialisté, lidovci a demokraté pak 4 posty a sociální demokraté 3. Dva ministři pak byli bez politické příslušnosti. Demokratické síly se neúspěšně snažily zabránit komunistům v posilování ve znárodněném sektoru. Oblastí politických konfliktů pak bylo hlavně hospodářství a zemědělství, kde probíhala radikální

⁶² Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 455

⁶³ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 120

⁶⁴ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 152

pozemková reforma.⁶⁵ V roce 1947 začínala narůstat v zemi nespokojenost s hospodářským vývojem. Znárodněné podniky začaly díky byrokracii projevovat svoji neefektivitu a jejich výrobky nebyly schopné konkurovat v zahraničí. Výsledky v zemědělství klesaly, vážlo také zásobování obyvatelstva.

Sovětský svaz mezitím posiloval svůj vliv na československou vládu, která toto spojení směřem k občanům propagovala. Československo se stále snažilo zachovat si na mezinárodním poli neutrální roli zprostředkovatele mezi západním a východním blokem. Nemožnost oboustranné spolupráce potvrdila situace v roce 1947, kdy 5. června 1947 nabídl George C. Marshall pomoc Spojených států amerických všem evropským zemím usilujícím o obnovu svého válkou zničeného hospodářství. Československá vláda však obdržela na jednání v Moskvě od Stalina ultimátum s důrazným varováním, že účast ČSSR na tomto plánu bude považovat za čin namířený proti SSSR, který zpochybňuje československo-sovětské spojení. Tímto se jen potvrdilo, že země se společně s ostatními státy východní a střední Evropy dostala pod plnou nadvládu komunistického režimu a odmítla se připojit k modernizaci a civilizační integraci.⁶⁶

Začátkem roku 1948 vrcholilo napětí na politické scéně. Nekomunistické strany se snažily o obranu a zachování demokratických principů. Současně komunisté posilovali svoji pozici nekalými praktikami. V únoru 1948 požadovali ministři národně socialistické, lidové a demokratické strany objasnění a prošetření poměrů v bezpečnostních orgánech, které projevovaly nedemokratické postupy. V případě nesplnění svých požadavků byli připraveni podat demisi. Komunistická strana ale byla na tento krok připravena. Požadavky ministrů nesplnila a naopak požadovala po prezidentovi, aby podanou demisi přijal. Na svoji podporu svolali komunisté do Prahy sjezd závodních rad a o pár dní později také sjezd rolníků. Dne 24. února se konala hodinová manifestační stávka všech pracujících. Prezident Beneš, v té době již nemocný a bez síly na boj s komunisty, pod vytvořeným tlakem 25. února 1948 přijal demisi demokratických ministrů a jmenoval vládu složenou téměř výlučně z komunistů a jejich spojenců. Na Staroměstském náměstí v Praze oznámil na manifestaci Klement Gottwald vítězství.

⁶⁵ BĚLINA, P., et al. *Dějiny země Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3, s. 258

⁶⁶ POMIAN, K. *Evropa a její národy*, 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2001, ISBN 80-204-0858-4, s. 195

Na únorové události reagovalo také královědvorské obyvatelstvo. Ke stávce 24. února se připojily místní podniky, ale i učitelé ve školách. „*V osudový den zaměstnanci našich velkých průmyslových závodů manifestačním zastavením práce a účastí na shromáždění v Berouně postavili se v jeden šik s pracujícím lidem vedeným Revolučním odborovým hnutím a Komunistickou stranou Československa, aby byl smeten pokus o kontrarevoluci a o zvrát našich vnitropolitických poměrů zpět na dráhu kapitalistického řádu.*“⁶⁷ Na schůzi zastupitelstva obce 29. března 1948 promluvil předseda MNV. Oznamil, že „*vzhledem k posledním vnitropolitickým událostem a nutnosti očištění veřejného života od osob nesplňujících všechny předpoklady k plnění budovatelského programu lidově demokratické vlády provedena byla akčním výborem Národní fronty v Králově Dvoře očista MNV a podřízených složek*“⁶⁸.

Dne 9. května 1948 byla přijata nová Ústava Československé republiky. Potvrzením konce demokracie byla organizace voleb do Národního shromáždění, které se konaly 30. května. Voliči byli předem poučeni denním tiskem, rozhlasem a na schůzích o významu kandidátní listiny Národní fronty, a nebylo tudíž třeba žádné volební kampaně.⁶⁹ Volební místnost byla opět v budově školy. „*Podle výzvy zemské školní rady z uložení okresního školního výboru učitelstvo volební místnosti a příchod k nim vyzdobilo. V týdnu před volbami se konaly ke všemu žactvu denně desetiminutové proslovy na aktuální motivy školám jednotně dodané. V promluvách se vysvětloval význam jednotných voleb pro československý lid, republiku a šťastnou budoucnost.*“⁷⁰ Voličům byly předloženy jen dva volební lístky. Jedním byla společná kandidátka Národní fronty a druhý byl jen bílý prázdný. Ani uvedená opatření nezajistila komunistům vítězství v takovém rozsahu, jaký si představovali. Výsledky byly v krajských volebních centrech falšovány. Tak se podařilo dosáhnout oficiálně

⁶⁷ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 485

⁶⁸ Státní okresní archiv v Berouně, MNV Králův Dvůr, I., Inv. č. 1 *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952*, s. 189

⁶⁹ *Královědvorský zpravodaj*, 12/2013, vydává Městský úřad v Králově Dvoře, 2013, s. 6

⁷⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 157

vyhlášených výsledků 89,2 % hlasů pro kandidáty Národní fronty.⁷¹ Voliči v Králově Dvoře odevzdali komunistům 98,5 % hlasů.⁷²

Smutnou zprávu o skonu ministra zahraničí Jana Masaryka ohlásil rozhlas 10. března. Oznámeno bylo, že syn prvního československého prezidenta dobrovolně ukončil život.

Dne 7. června odstoupil z úřadu prezidenta republiky Edvard Beneš. O týden později zvolilo Národní shromáždění prezidentem Klementa Gottwalda, dosavadního předsedu vlády. Následující den byla jmenována nová vláda v čele s Antonínem Zápotockým.

Černé vlajky byly po celé republice vyvěšeny 3. září 1948, kdy zemřel bývalý prezident Edvard Beneš. Jeho pohřeb využily bezpečnostní složky k zatýkání sokolů, kteří projevovali sympatie k bývalému prezidentovi a pohrdání jeho nástupcem.

⁷¹ BĚLINA, P., et al. *Dějiny zemí Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3, s. 268

⁷² TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 155

4. BUDOVÁNÍ SOCIALISMU (1948–1968)

4.1 Komunistická diktatura

Po únorovém převratu začalo kádrování lidí ve všech institucích, spolicích a podnicích. Začaly vznikat akční výbory Národní fronty pod kontrolou komunistů, které zajišťovaly odstraňování osob nepohodlných novému režimu z funkcí i ze zaměstnání. Rozsáhlé politické čistky probíhaly po celé republice. V Králově Dvoře toto nebylo vzhledem k politickému složení obyvatelstva nijak masivní. Došlo ale k obměně několika obecních zastupitelů. Změna v MNV se týkala také funkce úřadujícího předsedy. Očista neminula ani složení učitelského sboru. Kádrováním neprošli dva učitelé a byli odvoláni. Již v březnu 1948 informovalo velitelství SNB v Králově Dvoře v tajném pravidelném hlášení okresnímu velitelství SNB do Berouna, že „očista byla většinou již provedena, k pronikavým zásahům nedošlo a výsledky očisty byly hlášeny akčními výbory okr. akčnímu výboru“⁷³. V duchu ideologického hnutí byla zde založena pobočka Rady žen. „Rada žen má se státi masovou organizací, která by spojila všechny pokrokové ženy k práci na poli hospodářském, kulturním a politickém.“⁷⁴

4.1.1 Odpůrci režimu

Na podporu perzekuce těch, kteří protestovali proti komunistickému řízení státu, schválil parlament zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky. Odůvodněním jeho potřeby byla nedostatečnost dosavadního zákona na ochranu republiky, který byl příliš mírný pro ochranu komunistické diktatury.⁷⁵ Oficiálně platilo, že v Československu nejsou žádní političtí vězni. Těžko se jen v zahraničí vysvětlovalo, proč zde existují speciální státní soudy. Komunistický model soudnictví se naprosto odlišoval od demokratického systému. Státní soudy měly přiděleny jednoznačně politické případy a jejich rozsudky byly předem připraveny ve stranických

⁷³ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, Situační zprávy SNB 1948, Inv. č. 234, 6 taj./48 ze dne 13. 3. 1948

⁷⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 492

⁷⁵ KAPLAN, K. *Alexej Čepička – Dobová dramata komunistické moci*, 1. vydání. Brno: Barrister&Principal, 2011, ISBN 978-80-87474-22-8, s. 35

sekretariátech.⁷⁶ Komunisté měli jasno, s kým se vypořádat. Hodnota lidského života po pronesených rozsudcích a při odpykávání trestů klesla.⁷⁷ V Králově Dvoře byl v roce 1949 v cementárnách zřízen tábor nucených prací pro politické vězně, jako pobočný pracovní tábor věznice Svatý Jan pod Skalou. Tresty si zde odpykávali lidé odsouzení dle tohoto zákona za údajnou velezradu na dlouholeté odnětí svobody, až na 25 let, ale také na doživotí. Nelidské podmínky a zacházení byly několikrát důvodem k útěkům vězňů. V květnu 1948 uprchli v noci dva trestanci z pracoviště v cementárnách. Za tři dny byli zadrženi hlídkou SNB z Milošova a dodáni do trestnice na Borech v Plzni.⁷⁸ Další pokus o útěk se podařil dvěma doživotně odsouzeným z noční směny v cementárnách v červnu 1949. Bohužel i ti byli zadrženi, a to v Horním Rakousku, a předání československým úřadům.⁷⁹ V době úbytku slovenských dělníků v místních železárnách byl nedostatek zaměstnanců také nahrazen oddílem vězňů.

I několik královských občanů stanulo před Okresním soudem v Berouně. V žádném případě se nejednalo o vyložené odpůrce režimu, ale o dělníky, kteří byli většinou udáni za pobuřování proti republice.⁸⁰ Vynesené rozsudky a uložené tresty se pro tyto občany v roce 1949 pohybovaly většinou v rozsahu veřejného pokárání, uložení trestů odnětí svobody v trvání několika měsíců a pokuty do výše až 30 000 Kčs.⁸¹

Komunistická strana se zbavovala nepohodlných lidí ve vykonstruovaných procesech, kde občany lživě obviňovala Státní prokuratura ze spiknutí proti republice. Takto také byla obviněna z velezrady a vyzvědačství v roce 1950 dr. Milada Horáková s dalšími dvanácti společníky. O jejím procesu informovaly denně noviny. Vyšetřovatelé StB připravovali vše s rozmyslem a proces byl sadisticky vykonstruován. Požadavky udělení milosti byly zamítnuty. Po vynesení a realizaci rozsudku smrti

⁷⁶ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, B. *Krásná nemá paní*, 1. vydání. Praha: ARSCI, 2002, ISBN 80-86078-18-3

⁷⁷ MAIXNEROVÁ HORÁKOVÁ, Š. *Přísně tajné vraždy*, 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-064-0, s. 79

⁷⁸ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1948*, Inv. č. 234, 6 taj./48 ze dne 31. 5. 1948

⁷⁹ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1948*, Inv. č. 234, 4 taj./49 ze dne 14. 6. 1949

⁸⁰ TOPINKA, J. *Králov Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králov Dvůr: Obec Králov Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 156

⁸¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Rozsudky 1946–1979*, Inv. č. 326

se vznesla vlna protestů a odporu i v zahraničí.⁸² V roce 1968 byl rozsudek nad touto skupinou v plném rozsahu zrušen.

V Československu začali působit sovětští poradci, kteří měli za úkol hledat třídní nepřátele uvnitř komunistické strany, tedy ve vlastních řadách. Čistky vedené těmito experty a pečlivě konzultované s Moskvou vyvrcholily vykonstruovaným procesem s vedením protistátního spikleneckého centra, v jehož čele stál údajně dosavadní generální tajemník KSČ Rudolf Slánský, jenž byl odsouzen k trestu smrti.⁸³ Mezi odsouzenými v těchto čistkách byl i jeden z nejvýznamnějších slovenských komunistů Gustáv Husák. Odsouzení tedy byli svými spolustraníky za zločiny, které nikdy nespáchali.

Projevy nesouhlasu či kritiku režimu sledovala také místní SNB. Královodvorská stanice pravidelně o náladě informovala ve svých hlášeních. V březnu 1950 uvedl velitel v hlášení: „*Spolupráce s civilním obyvatelstvem je dobrá, vykazuje pokrok a pochopení a jednotlivci jsou naší velkou oporou. Pro utužení této spolupráce přispěl zde hlavně stálý styk s lidem a vysvětlování o úkolech bezpečnostních orgánů v lidově demokratickém státě.*“⁸⁴

4.2. Hospodářství

Aby bylo zajištěno celostátní zásobování obyvatelstva, byly pro obce stanoveny hektarové výnosy, které museli zemědělci odvádět do státních sýpek. K plnění nařízených objemů ale nedocházelo. Pro Králův Dvůr stanovila odhadní komise na rok 1948 průměrné hektarové výnosy: 19 q pšenice, 17 q žita, 16 q ječmene a 14 q ovsa.⁸⁵ Místní občané upřednostňovali nejprve zajištění soukromých zásob. Kritika ze strany vedení obce varovala před tajným prodejem mimo vázaný trh a následnými postihy. Z důvodu černého obchodu bylo učiněno trestní oznámení i na místního obuvníka, když u něj bylo zajištěno nadměrné množství zásob, jejichž původ nedokázal doložit.

⁸² RADOTÍNSKÝ, J. *Rozsudek, který otrásl světem*, 1. vydání. Praha: ČTK – Pressfoto, 1990, ISBN 80-7046-045-8, s. 17

⁸³ KAPLAN, K. *Alexej Čepička – Dobová dramata komunistické moci*, 1. vydání. Brno: Barrister&Principal, 2011, ISBN 978-80-87474-22-8, s. 145

⁸⁴ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1948*, Inv. č. 234, 46 taj./50 ze dne 22. března 1950

⁸⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 491

Zabaveno bylo 194 kg podrážkových a svrškových koží, 31 párů hotových kožených svršků a 10 párů hotových dámských polobotek.⁸⁶ I během roku 1949 bylo udáno několik osob pro černý obchod se slunečnicovým olejem ze Slovenska.

Při žních v roce 1948 dosáhl Králův Dvůr v plnění dodávek nejlepších výsledků na berounském okrese. Statek rolnické školy odváděl dokonce 40 q z 1 ha. Pokud některý ze statků neplnil stanovené dodávky, byla u zemědělců provedena kontrola. Po zjištění závad pak byla předepsána nová kvóta.

V padesátých letech docházelo také k finálnímu přidělení zemědělských nemovitostí zkonfiskovaného majetku. Příděl do vlastnictví uchazečů prováděl Národní pozemkový fond při Ministerstvu zemědělství. Přídělové plány pro jednotlivé obce pak byly schváleny místními a okresními rolnickými komisemi. S vydáváním přidělových listin se začalo již v roce 1947. V roce 1957 začaly být používány půlarchové listiny, na jejichž druhé straně byl specifikován přidělovaný majetek. Tyto tiskopisy se používaly pro dodatkové přiděly a obdržel je i Králův Dvůr (čj. 126.826/50-II/21) a Popovice (čj. 6275/50-II/21).

Poválečné hospodářství bylo stále poznamenáno nedostatky v zásobování základními potravinami. Nespokojenost vyvolával zejména slabý příděl brambor, tuku, mouky a masa. Stále přetrvával všeobecný nedostatek textilu. Lístkový systém stále nemohl být zrušen. O něco lepší byla situace u dělnictva, ale ostatní obyvatelstvo, které pobíralo jen obyčejné lístky, pociťovalo nedostatky znatelněji. K zlepšení situace se realizovaly mimořádné akce v podobě vánočních balíčků. Ty obsahovaly máslo, cukr, čaj, mouku, rozinky, rýži, koňak nebo rum. Cena byla stanovena za větší balíček 600 Kčs a za menší 400 Kčs. Na počátku ale panovala mezi lidmi nedůvěra k jejich obsahu, neboť cena byla dosti vysoká.

Rokem 1949 vstoupila republika do období pětiletého budovatelského plánu. *„Dne 1. ledna 1949 byl slavnostně zahájen nástup do prvního roku Gottwaldovy pětiletky. Místní závody byly k tomu dni slavnostně vyzdobeny, zaměstnanci byli před vrátnicí vítáni hudbou. Veřejné budovy a dopravní prostředky byly taktéž vyzdobeny.“*⁸⁷

⁸⁶ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1948*, Inv. č. 234, 6 taj./48 ze dne 31. 12. 1948

⁸⁷ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 498

Význam tohoto dne byl prezentován také žákům v místních školách proslovy ve třídách a výzdobou učeben a chodeb.⁸⁸ Aby si SSSR zajistil vliv a spolupráci jen mezi komunistickými státy, vznikla v roce 1949 Rada vzájemné hospodářské pomoci.

Objevily se také nedostatky v zásobování železáren. „Zdejší závod Sokolovský, spojené ocelárny, národní podnik, neobdržel poslední dobou patřičné množství švédské rudy železné, takže zpracováním dodané méně hodnotné rudy vzniká nedodržování předpokládaného plánu.“⁸⁹ Plánované opravy se dařilo provádět v kratších termínech například u druhé vysoké pece v roce 1949, která byla zapálena o několik dní dříve. Vyvíjen byl tlak na plnění plánů a na vysoké nároky v hutním průmyslu. U plánovaných oprav se zkracovaly termíny. V roce 1956 oprava druhé vysoké pece trvala jen 32 dnů, během nichž došlo k celkové rekonstrukci. Slavnostnímu zapálení byl pak přítomen i ministr průmyslu a došlo také na vyznamenání pracovníků.

Požadavkem Sovětského svazu bylo přeorientovat zdejší průmysl na těžký. Zásadní úlohu v tom hrálo také hutnictví, protože bez zvýšení výroby železa a oceli se nemohla zintenzívnit strojírenská výroba. Sovětská ruda byla dosti nekvalitní a nestačila krýt poptávku. Nejvyšší stranické vedení rozhodlo v únoru 1951 o výstavbě nových hrudkovacích pecí po celé republice, které by upravovaly kvalitu chudé a kyselé rudy.⁹⁰ O rok později začala stavba pece v místních železárnách. Stále zde byl problém s velkou prašností, která zamořovala okolí.⁹¹ Hledaly se cesty k zefektivnění a zlepšení kvality, experimentovalo se i v Králově Dvoře. V železárnách vyrostlo několik menších rotačních pokusných pecí a v roce 1952 také dvacetimetrová „Lucinka“, jak hutníci nazvali funkční prototyp zmenšené hrudkovací pece, kde se zkoušely různé rudy, postupy i suroviny.⁹² V roce 1954 byla dokončena výstavba nové slévárny odstředivě litých trub. Nové zařízení bylo plně mechanizováno a v hlavních úsecích byla linka automatizována. Kapacita nové linky byla stanovena na 22 000 tun trub za rok.

⁸⁸ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 178

⁸⁹ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1948*, Inv. č. 234, 4 taj./49 ze dne 15. 3. 1949

⁹⁰ TOPINKA, J. *Minulostí Berounska 15, Sborník Státního okresního archivu v Berouně*, 1. vydání, Beroun: Státní okresní archiv Beroun, 2012, ISBN 978-80-86772-62-2, s. 139

⁹¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 532

⁹² TOPINKA, J. *Minulostí Berounska 15, Sborník Státního okresního archivu v Berouně*, 1. vydání, Beroun: Státní okresní archiv Beroun, 2012, ISBN 978-80-86772-62-2, s. 142

Železářny trápilo nedostatečné zásobování surovinami, které bylo příčinou neplnění plánů. Několikrát došlo z tohoto důvodu k zastavení strojů. Druhou slabinou byl přetrvávající nedostatek pracovních sil. „*Náš závod má kritický nedostatek pracovních sil, čímž je ohroženo plnění státního plánu. Vyzýváme proto všechny zaměstnance, aby nám pomohli získat nové pracovníky.*“⁹³ Na těžké manuální práce tedy byli opakovaně využíváni trestanci nebo dlouhodobí brigádníci. Problematické bylo také zaměstnávání Slováků. Několikrát se vyskytl problém, že se tito zaměstnanci nevrátili z dovolené, aniž by ukončili pracovní poměr.

Cementárny, přejmenované na České cementárny a vápenice, národní podnik, závod Ant. Zápotocký, se mezitím rozrůstaly. Ve výstavbě byl nový závod v blízkosti železniční trati směrem na Plzeň. Do provozu byla uvedena nová rotační pec. Se zásobováním neměla tato firma problémy, ale řešila stejně jako železářny nedostatek zaměstnanců. Doplnovala tedy chybějící pracovní síly. „*Osazenstvo závodu se rekrutuje z 1/5 trestanců, z 1/5 civil. Němců, z 1/5 Slováků a Maďarů a ze slabých 2/5 našeho lidu.*“⁹⁴ Aby se zlepšily pracovní podmínky, investovaly cementárny také do sociálního zázemí podniku. Pro své zaměstnance zřídily lékařské a zubní středisko, moderní umývárny, sprchy, klubovny, závodní školu práce, učňovský domov, knihovnu, prodejnu nových knih, závodní kuchyni, prodejnu potravin, službu rozvážky obědů i na vzdálenější pracoviště do lomů, desítky obytných domů s levnými byty a dokonce začaly s výstavbou vlastního rekreačního zařízení pro děti v Krkonoších.⁹⁵

Přítomnost a rozvoj dvou velkých průmyslových podniků nepříznivě poznamenaly životní prostředí. Oba závody produkovaly velké množství prachu. To se také stávalo opakovanými body stížností místních občanů. Při měření prašnosti v roce 1956 bylo zjištěno, že limity jsou několikanásobně překračovány. Státní norma připouštěla 200 tun prachu ročně na km². Měřením bylo zjištěno, že například v Králově Dvoře dosahuje prašnost u MNV hodnoty 1273 tun prachu ročně na km² a u cementáren dokonce 3972 tun.⁹⁶ Problémy nebyly jen s kvalitou ovzduší, ale znečištěna byla také voda v Litavce, jejíž mrtvé rameno využívaly železářny jako odkaliště z hrudkoven.

⁹³ *Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren*, č. 5, ročník X., vyšlo 28. ledna 1956, s. 3

⁹⁴ Státní okresní archiv v Berouně, ONV Beroun II, č. 2557, *Situační zprávy SNB 1948*, Inv. č. 234, 46 taj./50 ze dne 20. dubna 1950

⁹⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 575

⁹⁶ Tamtéž, s. 590

Ke zlepšení došlo až v roce 1964, když byly rozhodnutím vlády zastaveny provozy hrudkoven. Největším zdrojem prašnosti se pak staly cementárny, kde provedená opatření nepostačovala a celá berounská kotlina trpěla pod prachem.

Ani v roce 1951 se nezlepšovalo zásobování obyvatelstva a v březnu musely být opět zavedeny potravinové lístky na chléb, mouku a pečivo. Přejedání zrušení lístků vyvolalo mezi lidmi nadměrné nákupy k vytvoření zásob. To způsobilo poruchy v plynulém zásobování. Vláda proto byla nucena na tyto potraviny opět lístky zavést. Pro vydávání potravinových lístků v roce 1953 platila nová směrnice a některé položky byly vyjmuty. Byly to třeba cukrovinky, toaletní mýdlo, mýdlo na holení nebo vejce pro dospělé. Opatření směřovala ke zrušení vázaného trhu, který stále existoval a kde stát určoval ceny dle vydávaných lístků. Oproti tomu ceny na volném trhu byly několikanásobně vyšší. Situace začala být neúnosná a neudržitelná.

Počátkem šedesátých let se začala hospodářská situace zlepšovat. Což lehce zlepšovalo také náladu obyvatelstva. K situaci ve společnosti ale začalo být netečné, neboť slibovaný blahobyt stále nenastával. Socialismus ale většina lidí nezavrhovala, neboť jim přinášel sociální jistotu. Když byla v roce 1960 přijata nová ústava, obsahovala již pasáže o vedoucí úloze KSČ. Došlo také ke změně názvu na Československou socialistickou republiku. I Sovětský svaz si stále udržoval vliv na zdejší hospodářství. *„Ministři zahraničního obchodu ČSSR a SSSR podepsali ve čtvrtek večer v Moskvě protokol o vzájemných dodávkách zboží mezi SSSR a ČSSR na rok 1964. Je to čtvrtý roční protokol, který konkretizuje dlouhodobou obchodní dohodu.“⁹⁷*

Přes všechny snahy se nedařilo plnit plány stanovené pětiletkami. V třetí pětiletce se sice podařilo zastavit pokles výroby, ale výsledky jasně ukazovaly, že centrální příkazové řízení není efektivní. Začalo postupné uvolňování ideologických bariér. Krach čtvrté pětiletky krátce po jejím vyhlášení byl impulzem obratu k lepšímu. Nesměle se začalo hovořit o ekonomické reformě a o změnách v politickém životě.

⁹⁷ *Lidová demokracie*, č. 285, ročník XIX, vyšlo 29. 11. 1963: Československá strana lidová, Praha 2, s. 1

4.2.1 Likvidace živností

Postupně mizely soukromé obchody a živnosti. Vše přecházelo do vlastnictví státu nebo družstev. Zásahy státu zcela vymýtily soukromé podnikání. Docházelo k likvidaci řemeslné malovýroby a živností. V Králově Dvoře svolal MNV místní živnostníky 28. července 1950, kde oznámil, že byl stanoven Komunální podnik Králova Dvora. V roce 1948 zde provozovalo živnost 45 osob, patřili mezi ně krejčí, elektrotechnici, cukráři, řezníci, modistka, zámečníci, lakýrníci, obuvníci, holiči, stavitel, lahůdkářství, zahradníci, zedník, truhláři, malíři pokojů, obchodník se dřívím, pohřební ústav, kameník, strojní kolář a karosář a autoopravna.⁹⁸

Všichni prošli během roku 1951 tzv. socializací, tedy přechodem od soukromého vlastnictví a podnikání do vlastnictví a správy státu, přestali tedy být pány nad svými živnostmi. Vstoupili většinou do Komunálního podniku nebo do Stavebního podniku. Začaly tedy mizet soukromé vývěsní štíty a nahrazovaly je nové. U obchodů to byly Pramen (smíšené zboží), Jednota (družstevní prodejna potravin), Masna, Narpa (prodejna papíru), Tep (prodejna textilu), Jas (prodejna obuvi). U řemeslných dílen vznikaly pobočky družstev Kmen (truhlářství), Kámen (kamenická dílna), Druča (čalounictví), holičství se zapojila do Komunálního podniku. Uhelny sklady, národní podnik, převzaly místní soukromý obchod uhlím a stavebními hmotami a cukrárna U Karasů se proměnila na výrobu cukrářského zboží Jednoty.⁹⁹ Důvěrnice této cukrárny již v roce 1946 prohlásila jménem ostatních zaměstnanců, „že si národní správu zavést do závodů nepřejí v přesvědčení, že nikdo by ten závod nevedl tak dobře jako náš šéf“.¹⁰⁰ Okresní ústav národního zdraví v Berouně převzal do státní správy také dvě dosud soukromé ordinace lékařů. „V ordinaci MUDr. Zdeňka Říhy bylo zřízeno veřejné ambulátorium.“¹⁰¹

V lednu 1952 bylo v místním Komunálním podniku sloučeno 23 firem a zaměstnáno 60 občanů ve 13 oborech. Likvidace a sloučení ale přinesla jen pokles rozsahu a kvality služeb. V roce 1960 pak došlo ještě k zabavování obchodních

⁹⁸ TOPINKA, J. *Králov Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králov Dvůr: Obec Králov Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 164

⁹⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králov Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králov Dvůr*, Inv. č. 1, s. 525

¹⁰⁰ Státní okresní archiv v Berouně, MNV Králov Dvůr, I., Inv. č. 1 *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952*, Protokol ze dne 10. prosince 1946

¹⁰¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králov Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králov Dvůr*, Inv. č. 1, s. 525

a živnostenských domů. Do vlastnictví MNV přešlo osm domů, jež poskytovaly více než jednu třetinu obytné plochy, dalších osmnáct s obytnou plochou menší než jedna třetina zkonfiskoval stát.¹⁰²

4.2.2 Kolektivizace zemědělství

Podle schváleného zákona č. 69/1949 Sb., o Jednotných zemědělských družstvech, mělo dojít k přeměně uspořádání v zemědělství. JZD měla nahradit všechny dosavadní typy družstev s výjimkou družstva spotřebního, řemeslnického, živnostenského a bytového. Před založením družstva bylo třeba nejprve vytvořit přípravný výbor z pokud možno politicky spolehlivých občanů. Na 6. dubna 1950 tedy svolal MNV a straničtí agitátoři schůzi se zemědělci k ustanovení tohoto přípravného výboru. Zdejší zemědělci se kolektivizaci bránili: „*Neprojevovali však o zřízení dostatek zájmu a nechtěli pochopit a přiznat, že hospodaření v kolektivu a na scelených lánech jim přinese ulehčení jejich práce a větší výnosy.*“¹⁰³ Další dva roky se bránili nátlaku a výhrůžkám.

Aby byly plněny plány v zemědělství, promluvil v létě roku 1951 k místním občanům předseda MNV a vyzval je k pomoci při sklizni řepy cukrovky na přidělených polích na okrese. „*Vážení občané, věřím, že tato vlastenecká povinnost bude splněna na sto procent a tím dokážeme, že nepodléháme anglo-americké šeptandě, kterou si někteří jednotlivci přivlastňují, ač jsou si vědomi, že jest to rozleptávání celistvosti našeho socialistického státu.*“¹⁰⁴ Pro účastníky byly připraveny autobusy, které je na místa dopravily.

Při projednávání osevního plánu pro rok 1951 se pro společný osev rozhodli jen dva zemědělci. Tito dva rolníci pak stáli v roce 1952 u založení JZD Králův Dvůr-Popovice. Nejprve vzniklo družstvo pouze se společným vlastnictvím pozemků, ale zvířata zůstala soukromým majetkem. V roce 1953 již přešli na zcela kolektivizované hospodaření. V roce 1956 začala výstavba kravína na Křižatkách

¹⁰² TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 165

¹⁰³ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 514

¹⁰⁴ Státní okresní archiv v Berouně, MNV Králův Dvůr, I., Inv. č. 1 *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952*, Projev předsedy MNV

pro 75 kusů dojníc.¹⁰⁵ Druhé JZD se podařilo založit v Počaplech až v roce 1957. V Levíně došlo k založení JZD zdejšími sedmi rolníky také v roce 1957. Společně hospodařili na 137 hektarech půdy a postavena byla dokonce drůbežárna na místě bývalé cihelny.¹⁰⁶ Cílem bylo sdružování do velkých hospodářských celků. V roce 1960 došlo ke sloučení dvou velkých JZD Králův Dvůr-Popovice a Počaply a přidružení dalších tří neprosperujících družstev v Levíně, Turbíně a na Svaté. Družstevníci pak pro nově založené družstvo zvolili název JZD Dukla Počaply. To hospodařilo na 850 hektarech. V roce 1962 pak byl začleněn ještě živořící školní statek.¹⁰⁷

Propagandistické články podporující JZD plnily stránky novin a časopisů. „*Slova lidově demokratické vlády, vlády z lidu a pro lid, pronikají hluboko až k srdcím všeho zemědělského lidu, otvírají se nové zdroje jeho iniciativy a stávají se mocným faktorem uvědomování.*“¹⁰⁸ Samozřejmostí bylo doplnění fotografií pracujících venkovanů. Články opěvovaly vzor hospodaření v Sovětském svazu a motivovaly zemědělce ke stejným metodám. „*Odpovědné úkoly očekávají nové výbory žen, zvláště na naší vesnici při cestě k její socializaci. Přesvědčování zemědělských žen a zemědělců o významu stálého rozšiřování jednotných zemědělských družstev jakožto základního předpokladu pro zvyšování zemědělské výroby, zejména se zřetelem k dosídlení pohraničí, rozšiřování pokrokových metod zemědělské práce, uvědomovací práce zaměřené na zvyšování pracovní morálky nezbytné pro plnění výrobních úkolů a získávání nových pracovníků pro zemědělství, dobrá agitační práce na úseku výkupu, to vše je jen nepatrný výčet možností, jimiž mohou výbory žen přispět k rozvoji a socializaci naší vesnice.*“¹⁰⁹

Sloučená JZD nepodávala očekávané výsledky. Zdejší družstvo nebylo výjimkou. Opožďovala se sklizeň, vznikaly ztráty, pozemky zarůstaly pýrem, celkově družstvo vykazovalo špatnou organizaci práce. Docházelo k tomu, že nedosušené obilí hnilo ve stodolách. Místní družstvo neplnilo požadované dávky státu. V roce 1963

¹⁰⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 587

¹⁰⁶ ZVONAR, L. *Králův Dvůr: Dějiny Popovic a Levína*, 1. vydání. Králův Dvůr: Město Králův Dvůr, 2012, s. 105

¹⁰⁷ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 163

¹⁰⁸ *Mír, měsíčník Československého výboru obránců míru*, číslo 3, ročník IV, vyšlo 10. března 1952, s. 69

¹⁰⁹ *Křesťanská žena* č. 40, ročník VII, vyšlo 25. 9. 1954, vydala: Československá strana lidová, Praha 2, s. 3

nesplnilo plán o 60 000 l mléka, 100 q vepřového a 200 q hovězího masa.¹¹⁰ Postihy, jaké zažívali soukromí zemědělci při neplnění stanovených kvót, ale na JZD uplatňovány nebyly. Stát podporoval družstva vysokými výkupními cenami potravin a později i dotacemi. Královské JZD hospodařilo poprvé bez úvěru až v roce 1968.

4.2.3 Měnová reforma

K centralizování docházelo také v peněžnictví. V Králově Dvoře se sloučila počapelská kampelička s místní spořitelnou, která se později stala pobočkou Státní spořitelny v Berouně. Pobočky otevřela spořitelna také v železárnách i v cementárnách.

Ekonomická situace začala být v polovině roku 1952 již neúnosná. Vázlo zásobování vyvolané přestavbou průmyslu a úpadkem v zemědělství. Hospodářské potíže vyplývaly i ze změn v zahraničním obchodě, kde vyspělé západní partnery nahradil Sovětský svaz a v menší míře i další státy socialistického tábora. Ekonomická závislost se prohlubovala výrazně od roku 1949 po vzniku Rady vzájemné hospodářské pomoci. Vláda musela přistoupit k reformě a zrušení vázaného trhu. Tento úkon neměl řešit jen ekonomické problémy státu, ale postihnout i zbytky kapitalistického hospodářství, tedy především soukromé podnikatele a zemědělce.¹¹¹ Měnová reforma byla vyhlášena 30. května 1953 s platností od následujícího dne. Současně byl zrušen lístkový systém prodeje potravin a průmyslového zboží a zavedeny jednotné maloobchodní ceny.¹¹² V Králově Dvoře proběhla v sobotu 30. května a v neděli 1. června inventura zásob ve všech prodejnách a skladech pod kontrolou orgánů národních výborů.¹¹³ Od 1. června začala výměna peněz za nové, které byly vytištěny tajně v Sovětském svazu. „Každá osoba dostala vyměnit 300 starých korun v poměru 1:5, tj. 60 Kčs nových. Ostatní hotové peníze byly vyměňovány v poměru 1:50.“¹¹⁴ Zrušeny byly životní pojistky. Peníze uložené na vkladních knížkách byly téměř znehodnocené. Tímto zásahem došlo k ožebračení většiny obyvatelstva.

¹¹⁰ TOPINKA, J. *Králov Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králov Dvůr: Obec Králov Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 163

¹¹¹ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 70

¹¹² BĚLINA, P., et al. *Dějiny zemí Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3, s. 274

¹¹³ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králov Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králov Dvůr*, Inv. č. 1, s. 543

¹¹⁴ Tamtéž, s. 543

Oproti jiným městům nedošlo k žádným projevům odporu, i když v Počaplech byla v budově poštovního úřadu připravena vojenská jednotka ubytovaná v místní knihovně.

Zavedené nové jednotné ceny byly vyšší než původní ceny na vázaném trhu, ale nižší než ceny na volném trhu, chléb 1 kg stál nově 2,80 Kčs, mouka hrubá 6 Kčs, mouka hladká 5 Kčs, hrách 1 kg 10 Kčs, cukr kostkový 14 Kčs, mléko 1 litr 2 Kčs.¹¹⁵ Životní náklady po provedené reformě prudce stouply. Oproti skutečnosti sílila komunistická propaganda: „*Již závěrem roku 1953 jako posledního roku 1. pětiletky se projevila převaha socialistického hospodářství v naší vlasti. Rostla kupní síla spotřebitelů, závody radostně hlásily plnění plánů a závazků k X. sjezdu KSČ. V důsledku toho se usnesl ÚV KSČ a vláda podruhé snížit ceny.*“¹¹⁶ Snižování cen pak realizoval stát následně ještě několikrát, ale hlavně potravinové výrobky dotoval ze státního rozpočtu.

4.3 Výstavba a rozvoj města

S rozvojem zdejšího těžkého průmyslu dvou velkými podniky narůstal také požadavek na zajištění bydlení pro jejich zaměstnance. S hromadnou výstavbou se začalo již v roce 1948. V Karlově Huti za bývalou nemocnicí bylo postaveno pět velkých dvoupatrových obytných domů, nad železárnami byly vybudovány svobodárny pro dělníky a v Králově Dvoře za obecním domem započala výstavba malých rodinných domků.¹¹⁷ V průběhu následujících let došlo k přelomu v bytové výstavbě. V letech 1950 až 1951 vyrostla v Králově Dvoře dvě sídliště typově shodných rodinných domů se zahrádkami, postavených z prefabrikovaných dílců. Jedno bylo umístěno na levém břehu Zahořanského potoka Za Třemi kříži a druhé v Počaplech Na Borech. Zavedena tu byla kanalizace, vodovod i veřejné osvětlení. Bydlelo zde 61 rodin.¹¹⁸

MNV si na svých zasedáních v souladu s probíhajícím plánem stanovoval cíle ve výstavbě a rozvoji města. Na jaře roku 1950 si mezi dlouhodobé plány zařadil

¹¹⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 544

¹¹⁶ Tamtéž, s. 551

¹¹⁷ Tamtéž, s. 497

¹¹⁸ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 157

výstavbu sídlišť, kanalizace, vodovodu a nových komunikací. Ty pak měly být plněny v rámci plánu referátu Krajského národního výboru. Mezi nejbližší úkoly MNV v Králově Dvoře patřily: úprava parku zřízením chodníků a opatření lavičkami, zřízení závěsných lávek na mostě u Litavky, zřízení chodníků od Tří zvonků k lékárně, vybudování mateřské školky v zámku, rekonstrukce místního rozhlasu, obnovení obecních rybníků v Počaplech a Litohlavech, realizace větrolamů z jihozápadu Popovic, instalace ochranného zábradlí na křižovatce v Králově Dvoře, dokončení stavby hasičské zbrojnice na Křižatkách a dokončení stavby plánované v druhém roce pětiletého plánu tak, aby byly vyčerpány všechny přidělené investiční prostředky, mimo jiné kanalizace, regulace Litavky a také stavba školy.¹¹⁹ Ta byla v roce 1949 zastavena a občané přihlíželi tomu, jak se z místa pod Bory při silnici k Zahořanům, kde měla vyrůstat nová školní budova, odváží již navezený materiál. Když byl nakonec v říjnu 1950 položen základní kámen, uspořádán byl slavnostní průvod místního žactva i občanů od radnice ke staveništi.

Zlepšilo se také dopravní spojení s blízkými městy i s osadami v okolí města. Zavedeno bylo několik pravidelných autobusových linek, což zajistilo dopravu zaměstnanců do zdejších dvou velkých průmyslových podniků. Z prostředků MNV byla také vybudována čekárna na autobusové zastávce na křižovatce státní silnice Na Knížecí. Postupně docházelo také k úpravám místních komunikací. Asfaltový povrch byl položen na silnici od křižovatky U Tří zvonů přes most k lékárně. Zbudován byl také nový betonový most u Zahořan. Stržen byl starý již nevyhovující můstek a vyrovnána byla také vozovka u nájezdu. Rozšířen o lávku pro pěší byl také most přes Litavku u lékárny. Podél chodníků se osazovaly obrubníky. Od roku 1956 začalo jedenáct autobusových linek zajíždět na autobusové nádraží, umístěné na náměstí.¹²⁰ Toto netradiční místo bylo zvoleno z důvodu blízkosti dvou velkých podniků, což pracovníkům železáren i cementáren zkrátilo cestu do zaměstnání. V roce 1958 se začalo s výstavbou garáží a dílen pro zázemí Československé autobusové dopravy na místě u státní silnice naproti zámku.

¹¹⁹ Státní okresní archiv v Berouně, MNV Králův Dvůr, I., Inv. č. 1 *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952* ze dne 26. 3. 1950

¹²⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 588

Také železárny se zapojovaly do rozvoje města. Pro děti zaměstnanců nechaly zřídit za nemalé finanční podpory jesle a mateřskou školu. Upravena pro toto zařízení byla obytná vila železáren u státní silnice v Počaplech. Ve městě se začala objevovat také dětská hřiště.

Rozvoj dvou velkých místních továren se negativně podepsal na vzhledu města. Rozrůstajícím se průmyslovým podnikům muselo ustoupit mnoho budov, aby uvolnily místo pro nové výrobní haly. Došlo k masivní demolici domů v Karlově Huti, bouralo se i v Popovicích. Lidé ze zlikvidovaných budov získali náhradní bydlení na nově vyrůstajících panelových sídlištích. Bohužel část se stěhovala na sídliště do Berouna, takže v Králově Dvoře docházelo k úbytku obyvatel. Jen v roce 1954 bylo z nutnosti rozšíření cementáren zbořeno 13 domů.¹²¹ Demolice se bohužel nevyhnula ani sakrálním stavbám, kterých nikdy v městě mnoho nebylo. V roce 1962 byla zbourána kamenná kaple sv. Jana Nepomuckého na křižovatce u hostince Na Knížecí, o dva roky později byla zdemolována dřevěná zvonice v Karlově Huti. Aby byla zajištěna dodávka vody do železáren, začala v roce 1956 výstavba vodní nádrže na Suchomastském potoce. Zbourán byl mimo jiné také mlýn, který zde fungoval po staletí. V roce 1960 byla přehrada slavnostně uvedena do provozu a současně ji dostali k dispozici místní rybáři.¹²²

Vodní plochy byly upravovány také v Popovicích. V roce 1960 začaly práce na výstavbě nového rybníka, jednalo se vlastně o obnovení rybníka, který v těchto místech byl ještě v 19. století, než se změnil na pastviny. V roce 1965 pak došlo k úpravám malého popovického rybníka, který vždy sloužil ke koupání. Zasluhou železáren zde vznikla plovárna, která lákala ke koupání obyvatele nejen místní, ale i z Berouna a stala se oblíbeným rekreačním místem.

4.4 Školství

V březnu 1948 došlo ke změně okresního školního inspektora. Novým inspektorem se stal František Huml, odborný učitel měšťanské školy v Počaplech.

¹²¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 558

¹²² TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 161

Dne 22. dubna 1948 byl přijat očekávaný nový školský zákon, který odrážel politickou situaci v republice. „Nový školský zákon, jímž se dostalo školám v naší republice pevného základu pro další lidovědemokratický vývoj. Nový školský zákon upravil pevnou a bezpečnou cestu k výchově naší mládeže v duchu socialismu.“¹²³ Na místních školách se toto oslavilo společným shromážděním 26. dubna.¹²⁴ Platnost tohoto zákona přinesla také nové úřední názvy. Dříve obecná škola se změnila na národní a měšťanská škola na střední.

V červnu 1948 převzala KSČ v Králově Dvoře patronát nad národní školou na slavnostní besídce konané na radnici. Tím byla zajištěna kontrola dění v místním školství. „Přebírání patronátů je novým přínosem pro naše školství nejen po stránce hmotné a finanční, ale i po stránce výchovné a ideopolitické. Jejich hlavní význam tkví v tom, že život školy přiblíží se veřejnému dění v obci, budovatelskému úsilí dospělých na pracovištích a životu politickému.“¹²⁵ Při vánoční nadílce v roce 1948, která byla financována z prostředků školní rady a rodičovského sdružení, pak obdržel každý žák nějakou knížku a školní potřeby v hodnotě 20 Kčs.¹²⁶ O rok později pak na tuto nadílku věnovala školní rada 5000 Kčs na nákup zábavných knížek a školních potřeb.

Místní školy se také aktivně zapojily do prací na podporu a budování republiky. Ve dnech sjezdu Komunistické strany Československa byly budovy ozdobeny a vyvěšeny byly také nápisy, čím škola přispěla k sjezdu. Mezi tyto aktivity spadaly práce, které žáci s učiteli vykonali. Patřila sem výměna vybavení tříd, především lavic, uklizení školy, probírka kabinetu s roztříděním a odstraněním neužitečných pomůcek, ale i sběr odpadových hmot. Škola vše prezentovala v počtu a hodnotě odpracovaných hodin, například 80 pracovních hodin v ceně 640 Kčs nebo 25 pracovních hodin v ceně 375 Kčs.¹²⁷ Za finanční podpory MNV v Počaplech bylo založeno několik ovocných sadů a jeden z nich věnován místním školám. Žáci a učitelé se svou prací podíleli při vzniku zahrad tím, že roznášeli kompost k jednotlivým stromkům.

¹²³ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 490

¹²⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 156

¹²⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 491

¹²⁶ Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911, s. 161

¹²⁷ Tamtéž, s. 179

Poprvé také měli žáci možnost zimní rekreace na horách. Školní rada podpořila zájezd částkou 27 000 Kčs. Přes osmdesát chlapců strávilo týden v Krušných horách a sto dívek na Šumavě.

Nedařilo se ale hospodaření na školním statku, a proto byl odvolán dosavadní ředitel školy.

V době budování a upevňování socialismu byl kladen velký důraz na tělesnou výchovu mládeže. Při mnoha příležitostech se tedy konaly závody a přespolní běhy, kterých se místní žáci účastnili. *„Ministerstvo školství a kultury považuje tělesnou výchovu za učební předmět na školách a za činnost, která má prvořadý úkol a zvláštní význam. Je nedílnou součástí komunistické výchovy a musí hrát ve výchově naší nové generace významnou roli.“*¹²⁸

Na přelomu června a července 1955 se konala první celostátní spartakiáda. *„Desetitisíce cvičenců z vesnic, měst, závodů, škol a ozbrojených složek se připravovalo, aby předvedlo tělocvičnou a sportovní vyspělost našich národů a hrdě se přihlásilo k pokrokovým tradicím sletů, olympiád a spartakiád.“*¹²⁹

4.5 Oslavy a výročí

Poznamenány politickými událostmi, se postupně měnily také důvody oslav. K pravidelným oslavám přibyly také ty připomínající narozeniny J. V. Stalina, výročí Velké říjnové revoluce, narozeniny V. I. Lenina, narozeniny prezidenta K. Gottwalda, listopadové výročí dobytí Kyjeva nebo Dukly... Vznikaly také nové pomníky. V Popovicích byl v roce 1949 odhalen na návsi pomník na důkaz díků za osvobození Rudou armádou a na počest Sovětského svazu. Prostor před pomníkem se pak v budoucnu stal místem konání oslav různých výročí.

Velké oslavy se po celé republice konaly vždy 1. května. Také učitelé z místních škol se zúčastnili společných oslav v Berouně, ale organizován byl i průvod s alegorickými vozy v Králově Dvoře.

¹²⁸ Lidová demokracie, č. 124, ročník XVIII, vyšlo 26. 5. 1962: Československá strana lidová, Praha 2, s. 1

¹²⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 574

Připomínáno bylo oslavami také výročí konce války vždy za přítomnosti představitelů komunistické strany. I těchto příležitostí bylo využíváno k propagandě. „*Aby osvětová činnost v obcích byla řádně plánována a koordinována, byly celostátně ve větších obcích zřízeny tzv. Lidové akademie, které nadále budou řídit kulturní a osvětovou činnost ve svém obvodu. Do obvodu Králova Dvora byly přiděleny obce: Levín, Trubín, Zahořany.*“¹³⁰

V duchu doby se konaly také oslavy Svátku matek. Pod heslem „Ruka matky – štít míru“ byl uspořádán slavnostní večer v odborovém domě.

Důvodem k oslavám a shromážděním byly také sjezdy Komunistické strany Československa. Do těchto akcí se zapojily místní školy, organizace a průmyslové podniky. Zavazovaly se k plnění mimořádných pracovních úkolů.

Slabá účast a nevelký zájem místních občanů se projevil při oslavě 125. narozenin Bedřicha Smetany, která se konala v kulturním domě.

Také zahájení vyučování v novém školním roce vždy provázely slavnostní průvody žactva, učitelů, zástupců masových organizací a MNV. Nechyběla budovatelská hesla a oslavné proslovy.

Velké oslavy se konaly k výročí únorových událostí. V roce 1950 v odborovém domě pořádalo ROH železáren slavnostní shromáždění. Také místní školy si ve vyzdobených třídách připomínaly události významné pro pracující lid.

V dubnu 1952 se konalo v sále Odborového domu slavnostní shromáždění doplněné zábavným programem. K zaměstnancům železáren promluvil ministr hutního průmyslu o úkolech v pětiletce.

Na začátku roku 1953 uspořádaly železářny po vzoru ze Sovětského svazu novoroční slavnost dědy Mráze.

Na jaře 1953 se v Králově Dvoře dvakrát vyvěšovaly černé vlajky a pronášely smuteční proslovy. Dne 5. března zemřel Josif Vissarionovič Stalin a 14. března prezident Klement Gottwald. Tryznu pořádal MNV v Odborovém domě. V zasedací místnosti MNV byla umístěna bysta prezidenta obklopená květinami a připraveny zde byly kondolenční archy.¹³¹ Hned v sobotu 21. března smuteční výzdoba z budov zmizela, neboť odpoledne byl zvolen Národním shromážděním nový prezident Antonín

¹³⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 508

¹³¹ Tamtéž, s. 539

Zápotocký. Následující rok tedy k plánovaným oslavám přibyla další, tedy narozeniny současného prezidenta.

Život místního dorostu zpestřily oslavy Mezinárodního dne dětí. Při této příležitosti se konaly různé závody a soutěže na hřišti u Odborového domu. Zábavný program samozřejmě nechyběl. Ani tento den neopomněli komunističtí představitelé využít k propagaci socialismu. *„Naše hospodářské orgány pečují o to, aby trh byl plynule zásobován dětským zbožím. V poválečných letech byla na příklad v Československu zavedena výroba dětské výživy. Před válkou se tato dětská výživa dovážela ze zahraničí a pochopitelně byla průměrným rodinám nedostupnou. Tak Malkao (dříve Ovomaltina) je na příklad o 61 procent levnější než před válkou... I na tom se projevuje péče a pozornost, kterou náš lidově demokratický stát věnuje dětem.“*¹³²

Dne 28. března oslavovali učitelé. Poprvé se Den učitelů slavil v roce 1955. Kantoři z celého berounského okresu se sešli v Odborovém domě v Králově Dvoře, kde byla oslava zahájena koncertem symfonického orchestru Královodvorských železáren.

4.6 Občanské soužití

V lednu 1949 začal platit nový zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách. Nově byly vedením matrik pověřeny lidové správy nejnižšího stupně, tedy místní národní výbor. K výkonu agendy byl jmenován matrikář a jeho zástupce, kteří vedou knihy narození, manželství a úmrtí. Nově bylo stanoveno, že sňatky budou prováděny v zasedací místnosti, zvláště k tomuto účelu opravené. Do obvodu spadají obce: Černín, Levín, Trubín, Trubská, Svatá a Zahořany, celkem asi 8000 obyvatel.¹³³

V květnu roku 1956 začala zdejší matrika organizovat vítání občánků. Tento slavnostní akt nahradil církevní křest, který nebyl v době budování socialismu podporován. *„Slavnostní akt zahajuje obvykle předseda MNV blahopřáním, pionýrka*

¹³² Křesťanská žena č. 23, ročník VII, vyšlo 29. 5. 1954, vydala: Československá strana lidová, Praha 2, s. 3

¹³³ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 513

*přednese vhodnou báseň, jiná podá matce květiny. Na ukončení jsou odevzdány rodičům pamětní plakety a rodné listy dětí.*¹³⁴

Došlo k novému rozdělení republiky na kraje, Králův Dvůr tedy začal patřit do Pražského kraje. K 1. lednu 1950 se opět sloučily obce Králův Dvůr a Počaply. Rozhodnutí padlo na společné schůzi představitelů obou MNV, a zrušilo tak rozdělení, které si občané odhlasovali. Následně došlo i k přejmenování některých ulic „*například původní Plzeňská, později Františka Josefa I., za první republiky Masarykova, za války Victoria, poté opět Masarykova, nesla jméno Stalingradská*“¹³⁵.

Z důvodu nedostatečné personální zaplněnosti místních dvou velkých podniků byly realizovány náborové akce zaměstnanců také na Slovensku a v Maďarsku. Zájem o práci v těžkém průmyslu ale nebyl nijak velký. Náborové akce se zaměřily také na romské obyvatelstvo, které se stěhovalo převážně s celými rodinami. Problémy v soužití s místními obyvateli byly registrovány již v roce 1950, kdy se množily stížnosti na ubytované Romy, kteří pracovali na stavbě mostu v Zahořanech. Nespokojení občané upozorňovali na problémy s čistotou, na znečišťování vodní nádrže, na hygienické podmínky. Při prohlídce ubikací nebyly zjištěny nijak velké závady, a tak byli ubytovaní na nedostatky upozorněni. „*Tento čin je dokladem toho, že dr. Říha jako komunista neposílá na cikány stráž bezpečnosti, ale věří, že poučováním a přesvědčováním je možno cikány převychovat.*“¹³⁶

Dne 28. ledna se konala veřejná schůze MNV, občané zde byli seznámeni a bylo jim vysvětleno vedení domovních knih a nových policejních přihlášek. „*Do domovních knih, které vedou majitelé domů nebo jejich zástupci, bude zapsána každá osoba, jejíž pobyt v domě bude delší než 24 hodin. Domovní knihy mají zvýšit bdělost a ostražitost národa proti záškodníkům a diverzantům, které k nám posílají nepřátelé národa.*“¹³⁷ Toto opatření bylo zrušeno až v únoru 1958. Státní bezpečnost měla síť agentů a informátorů, dále fungovaly uliční výbory, které na požádání podávaly o lidech

¹³⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 586

¹³⁵ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 155

¹³⁶ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1, s. 518

¹³⁷ Tamtéž, s. 537

úřadům kádrové posudky. Komunistická strana neustále varovala občany před nebezpečím ohrožení ze západních zemí.

4.7 Reformní rok 1968

Postupně se zvyšovala životní úroveň obyvatelstva. Polevilo politické stíhání a teror. Československo ale stále zůstávalo policejním státem s více než sedmnácti tisíci agenty a informátory Státní bezpečnosti. Ale tomu, kdo se neangažoval v politice, nehrozila již perzekuce v takové míře jako začátkem padesátých let. V polovině šedesátých let se jasněji ukazovalo, že centrální příkazové řízení ekonomiky nepřináší očekávané výsledky. I přesto se ale zlepšovala úroveň a kvalita běžného života obyvatel a také nálada mezi lidmi. „*Pravda vítězí! My nemůžeme jít po cestách nepravdy, zpronevěřili bychom se svému poslání. Zase máme dějinnou úlohu: ukázat Evropě, že spravedlivý stát založený na spravedlnosti a pravdě, stát skutečně socialistický, není utopií, ale reálnou skutečností.*“¹³⁸

Dva velké místní podniky vykazovaly dobré výsledky. V železárnách se dařilo plnit plán na 103 procent.¹³⁹ Ale i tak se oba závody stále potýkaly se zásobovacími problémy a přetrvával i nedostatek pracovních sil. I přesto byl zaveden 42hodinový pracovní týden. U této příležitosti se sešli pracovníci železáren na slavnostní schůzi ROH. Potvrzeno bylo, že „*již během minulého roku si pracující vytvářeli předpoklady ke zkrácení. Státní plán byl plněn rovnoměrně a závazky na předčasné plnění byly i překračovány.*“¹⁴⁰ Docházelo k modernizaci zařízení. Investice do těžkého průmyslu byly státem podporovány. V železárnách neustále probíhaly rekonstrukce a montovala se nová zařízení. V roce 1962 to byla nová aglomerace pro vysokopeční provoz, která zušlechťovala rudu pro vsádku do pecí, a výstavba výklopníku.¹⁴¹ Ve stejném roce začala také velká rekonstrukce v celých královských cementárnách. Rozvoj obou závodů znamenal neustále se zhoršující stav životního prostředí. Stále se nedařilo snížit vysokou prašnost, kterou místní kotlina velmi trpěla. Vzrůstaly tím škody na majetku a v zemědělství. Okresní národní výbor v Berouně vyčíslil celkovou daň za prach na pět

¹³⁸ *Lidová demokracie* 3, sobotní příloha, vyšlo 20. 7. 1968: Československá strana lidová, Praha 2, s. 1

¹³⁹ *Nová cesta, časopis pracujících Královských železáren*, č. 28, ročník VIII., vyšlo 7. srpna 1954, s. 1

¹⁴⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 22

¹⁴¹ Tamtéž, s. 38

až osm milionů Kčs ročně. Především cementárny se snažily najít cestu, jak prašnost snížit i za podmínky omezení výroby. Tyto plány se ale neuskutečnily a situace se nezlepšovala.

V porovnání s jinými okresy se životní úroveň místních obyvatel pomalu zvyšovala. Projevoval se oproti tomu nezáměr o práci v zemědělství, kde výtěžky nebyly tak vysoké. Stejně jako jinde upadala kulturní úroveň a život byl jednotvárný. V roce 1960 prošel přestavbou zdejší Kulturní dům. A veškerý společenský život organizovaný především ROH železáren se přesunul do těchto prostor. Konaly se tu oslavy státních svátků, schůze, docházelo k oslavám předávání různých vyznamenání.

4.7.1 Pražské jaro

Situace se začala měnit také na politické scéně. Postupně se hovořilo o problému s kumulací stranických a vládních funkcí. Ke změnám začalo docházet začátkem roku 1968. Prezident Antonín Novotný byl plénem ústředního výboru KSČ odvolán z funkce generálního tajemníka. Jeho místo převzal svobodomyšlnější Alexander Dubček. Ten si pro své bezprostřední vystupování získal sympatie nejen straníků, ale i nekomunistů. Nebyl jedinou změnou ve vedení strany. I další pozice obsadili reformně naladěni politici a kritičtější a neortodoxně uvažující straničtí intelektuálové. Proces přeměny dramaticky probíhal na různých úrovních. Šlo o pokus dalekosáhlé reformy komunistického systému prováděné zevnitř komunistické strany.¹⁴²

I v Králově Dvoře to vřelo. Především ve zdejších železárnách. Proběhlo několik bouřlivých schůzí, kde se probírala situace v hospodářství, a došlo i na osobní útoky na vedení závodu. Zaměstnanci dokonce v závodním časopise uveřejnili výzvu prezidentu republiky, aby abdikoval. Ustanoven byl Dělnický kolektiv na ochranu svobody tisku a projevu.¹⁴³ Celozávodní výbor KSČ vydal stanovisko, kde požadoval, aby všichni členové ÚV KSČ sebekriticky zhodnotili svůj podíl na dosavadní nesprávné činnosti. Vedení podniku reagovalo po březnové schůzi vydáním prohlášení,

¹⁴² ČÍŽEK, R. *Ztracené archivy 1968*, 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 2011, ISBN 978-80-206-1186-4, s. 6

¹⁴³ TOPINKA, J. *Králov Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 175

že „společně budou dál zabezpečovat úkoly, které má vedení podniku, tak aby podnik dobře pracoval a plnil své úkoly. Zdůrazňují, že dávají přednost před osobními problémy společenským zájmům, které u nich jsou a budou vždy na prvním místě. Problémy, které se na aktivu ukázaly, budou řešit postupně společně tak, aby to prospělo zlepšení celkové práce podniku.“¹⁴⁴

V březnu 1968 rezignoval Antonín Novotný na funkci prezidenta republiky. Na jeho místo byl Národním shromážděním zvolen Ludvík Svoboda, který v obou světových válkách bojoval za zřízení a obnovení Československa a na počátku padesátých let se sám stal obětí perzekuce. A u veřejnosti se těšil úctě a podpoře.

Velké naděje do obrodného procesu vkládala hlavně mládež. Toho si byli představitelé KSČ vědomi a věnovali jí náležitou pozornost. V Králově Dvoře se 22. dubna konal mítink, kde se sešlo na 600 mladých lidí z místních škol i závodů. Při besedě odpovídali na jejich otázky představitelé „Pražského jara“ a novináři, mimo jiné i předseda Národního shromáždění a člen ÚV KSČ Josef Smrkovský, spisovatelé Jan Beneš a Jan Otčenášek. Beseda se protáhla až do 23 hodin.¹⁴⁵ Nadšení projevovali místní občané také při oslavě Prvního máje. Mohutný průvod vyšel od MNV přes Počaply na stadion Tělovýchovné jednoty železáren, kde se po slavnostním projevu konal zábavný program. Večer se pak v Kulturním domě KŽ pořádala májová veselice.¹⁴⁶ Na rozdíl od předchozích let se oslav dobrovolně účastnili i ti, kteří to dříve dělali z donucení.¹⁴⁷

V celé republice se koncem července zvedla vlna souhlasu se stanoviskem vlády. Dopis, který podepsalo 2000 zaměstnanců železáren, odeslali odboráři Alexandru Dubčekovi. Vyjadřovali plnou podporu a ocenění rozvážného a klidného postupu ÚV KSČ a vlády při jednáních s bratrskými stranami.

Proti změnám, které probíhaly v Československu, se stavělo vedení v Moskvě. V polovině července 1968 byla do Varšavy svolána konference představitelů SSSR, NDR, Bulharska, Polska a Maďarska. Výsledkem bylo vyjádření povinnosti

¹⁴⁴ *Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren*, č. 13, ročník XXII., vyšlo 28. března 1968, s. 1

¹⁴⁵ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 133

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 133

¹⁴⁷ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 175

komunistických stran bránit socialismus a mezinárodní postavení socialistických společenství. Vedení KSČ obdrželo o závěrech jednání společný dopis. K jeho obsahu zaujalo předsednictvo strany odmítavé stanovisko.¹⁴⁸ Nátlak SSSR se stupňoval, ale bez valných výsledků. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat a nejvyšší představitel SSSR Leonid I. Brežněv se rozhodl pro vojenskou intervenci. Pod názvem Operace Dunaj se naplánovala podle sovětského operačního myšlení okupační akce území Československa intervenčními vojsky.¹⁴⁹

V noci z 20. na 21. srpna překročila naše hranice po silnicích, železnici i letecky spojenecká vojska SSSR, Polska, Maďarska, NDR a Bulharska v síle asi půl milionu mužů. Když se ráno občané probouzeli, bylo již obsazení téměř dokončeno. Prezident Ludvík Svoboda, vrchní velitel armády, vydal rozkaz: *„Dnes v ranních hodinách vstoupila vojska pěti států Varšavské smlouvy na území Československé republiky. Tento hanebný čin nemá v dějinách našich zemí obdoby. Abychom zabránili hroznému krveprolití, jež by mohlo mít pro oba naše národy nedozírné následky, nařizují, abyste zachovali klid a rozvahu a zabránili ozbrojenému střetnutí s okupačními vojsky pěti států. Až do vydání dalšího rozkazu neposkytujte těmto vojskům žádnou techniku ani materiální pomoc.“*¹⁵⁰ Ještě během dopoledne se celý národ dozvěděl o zajištění předních představitelů státu a jejich nuceném přesunu do SSSR, mezi nimi i Alexandra Dubčeka. *„Byli i tací, co se rozhodli vyhnat Rusáky z Prahy, ale hned se vrátili, že se tam střílí.“*¹⁵¹

*„My jsme 21. srpna měli poradu na ředitelství v Praze, tak jsme tam jeli. To sídlilo na Václavském náměstí. Byl tam takový chaos a zmatek. My jsme šli po Národní třídě a najednou se za námi hrnul takový dav a všichni křičeli: „Jedou tanky, jedou tanky!“ A nějaká paní šla do domu a my za ní. Ona nás pustila do průchodu, asi dvacet lidí. Měli jsme všichni nahnáno, protože ten tank se najednou otočil. Byl to takový podivný pocit. No a tak jsme prošli do vedlejší ulice.“*¹⁵² Před polednem dorazily tanky také do Králova Dvora. Poničily při tom státní silnici. Místní

¹⁴⁸ FIDLER, J. 21. 8. 1968 *Okupace Československa, bratrská agrese*, 1. vydání. Praha: Havran, s.r.o., 2003, ISBN 80-86515-35-4, s. 157

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 157

¹⁵⁰ ČEŘOVSKÝ, Z. *Přepadení vojsky Varšavské smlouvy*, 1. vydání. Olomouc: Votobia, 2011, ISBN 80-7198-476-0, s. 15

¹⁵¹ Rozhovor s ing. Vladimírem Štolbou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

¹⁵² Rozhovor s Květou Veverkovou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

obyvatelé se shromažďovali v malých hloučcích, kde diskutovali o nastalé situaci. Rusové se utábořili na svazích nad městem. „V železárnách prohlašovali: „Nedáme jim ani vodu!“ Soustředil se výbor na ředitelství, ti pak byli následně přeloženi, ale nikdo nebyl vyloženě perzekuován.“¹⁵³

Nikdo nevěděl, co bude, nefungoval tisk ani pošta. Nejistota, která se mezi místními rozšířila, měla za následek nákupní horečku. Před obchody se tvořily ohromné fronty. Vznikaly problémy se zásobováním, neboť vojska znemožňovala kontrolami a blokováním silnic dálkové zásobování.¹⁵⁴ „Nakupovalo se vše, co se nekazilo – čaj, rýže, cukr, mouka. Tatínek hned ráno odjel natankovat benzin do auta i do kanystrů. Jezdilo se vedlejšími cestami, aby se řidiči vyhnuli vojsku na hlavní silnici.“¹⁵⁵

Protisovětskou náladu projevoval celý národ. Nejen v Králově Dvoře, ale po celé zemi se na silnicích a zdech objevovaly hned od středy 21. srpna nápisy v azbuce, které protestovaly proti vstupu vojsk. Aby se zhoršila orientace a pohyb armád, byly strhávány orientační tabule a ukazatelé cest, zamazávány názvy stanic, odstraňovala se označení ulic i čísla domů. „Bratr se svými spolužáky navečer odcházel a odstraňoval značky nebo je otáčeli do jiných směrů. Později, když už na strategických křižovatkách stáli vojáci a tanky, snažili se jim lidé vysvětlit, kde jsou, v jaké zemi a že je tady nepotřebujeme, že tady není žádné nebezpečí.“¹⁵⁶

Dne 23. srpna odletěl do Moskvy také prezident. Národ úzkostlivě sledoval jednání v Moskvě a snažil se své představitele podpořit. Odpor proti okupaci vyjadřovali lidé mimo jiné také několika stávkami a manifestacemi. Občané byli stále díky náhradnímu rozhlasovému vysílání informováni. Sovětské hlídky zabavovaly jako reakci obyvatelům tranzistorová rádia a fotoaparáty a při tom, jaksi mimochodem, i hodinky všeho druhu.¹⁵⁷

Ani královské podniky nebyly výjimkou v konání generálních stávek na podporu našich čelních představitelů.

Po návratu z Moskvy bylo na Alexandru Dubčekovi znát, že je výsledkem jednání zklamán. Všem bylo jasné, že nejde ani tak o dohodu jako o diktát Moskvy.

¹⁵³ Rozhovor s ing. Vladimírem Štolbou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

¹⁵⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 134

¹⁵⁵ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

¹⁵⁶ Tamtéž

¹⁵⁷ MARCO, J. *Soudruh Agresor*, 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1990, ISBN 80-204-0182-2, s. 13

A nikdo již nevěřil, že okupační vojska v dohledné době odejdou.¹⁵⁸ MNV v Králově Dvoře vydal vyhlášku, kterou vyzval občany ke klidu, pořádku a podpoře prezidenta republiky.

Polní pobyt sovětských vojáků ve stanech nad městem trval do konce října. Po nocích rozšiřovali vojáci po domech tiskoviny a sovětské noviny. Během těch týdnů se velitel jednotky snažil o navázání kontaktů s místními závody i školami s nabídkou pořádání besed.¹⁵⁹ Dne 10. září navštívil také vedení Královodvorských železáren, kde byl jednoznačně odmítnut. „*Zástupcům velení sovětských vojsk bylo otevřeně řečeno, že besedy s našimi pracujícími není možno uskutečnit, protože po událostech, které se staly, nemáme zájem s nimi besedovat a řešit vzájemné vztahy.*“¹⁶⁰ Hned následující den projížděl cestou do Plzně přes Králův Dvůr prezident Ludvík Svoboda. Žáci zdejších škol i spousty občanů přišli utvořit podél státní silnice špalír. Radostně pak představitele státu zdravili s projevem oddanosti.¹⁶¹

Ještě v říjnu si zdejší obyvatelé v klidu a svobodně připomněli padesáté výročí vzniku Československa. V Kulturním domě proběhl program *Národ sobě*, jehož se zúčastnili i členové Národního divadla. U pomníků padlých hrdinů v Králově Dvoře, Počaplech i Popovicích byly položeny za účasti žactva a občanstva věnce.

Následující měsíce již ukázaly, že začíná období převlékání kabátů, deziluzí a špiclování.

¹⁵⁸ ČEŘOVSKÝ, Z. *Přepadení vojsky Varšavské smlouvy*, 1. vydání. Olomouc: Votobia, 2011, ISBN 80-7198-476-0, s. 191

¹⁵⁹ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 177

¹⁶⁰ *Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren*, č. 34, ročník XXII., vyšlo 12. září 1968, s. 1

¹⁶¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 136

5. NORMALIZACE (1968–1989)

5.1 Upevňování socialismu

Po událostech v roce 1968 následovala opatření řízená opět ze Sovětského svazu. Československo znovu přestávalo být právním a suverénním státem. Okupační armády zemí Varšavské smlouvy opustily do konce roku 1968 území státu až na vojsko SSSR. Jednotky této armády zůstaly ve velkém počtu a ovlivňovaly vnitřní politiku také tím, že ozbrojené složky ČSSR nebyly plně pod kontrolou vedení státu ani KSČ. Rovněž velvyslanectví SSSR se výrazně podílelo na vměšování do řízení země. Vše dle pokynů SSSR. Vláda stále doufala, že se podaří udržet a realizovat reformy alespoň v ekonomické oblasti. *„Nejdřív se vojáci usadili v lesích, ale na zimu se stáhli do měst. Za normalizace ruští vojáci dělali v železárnách. Dostávali za to ne peníze, ale materiál, protože v Boleslavi a Kuřívodech se stavěla ruská sídliště a potřebovali cement a cihly, všelijaký železo. Takže si to armáda odpracovala. Dokonce na to byla směrnice z ministerstva, že to byla součást nákladů podniku.“*¹⁶²

Koncem roku 1968 byla ale jen vyhlášena federalizace československého státu. Začaly tedy fungovat vláda federální, česká a slovenská. Vedle celostátního parlamentu rozhodovaly o některých záležitostech ještě Česká národní rada a Slovenská národní rada.¹⁶³

Komunistická strana se stále snažila svými programy a usneseními vyvést zemi z hospodářské krize. *„Vyhlášovalo se, že státní a stranické orgány mají plnou podporu lidu, ale často se dostávaly do situace, že sice byla přijímána správná usnesení v oblasti hospodářské a politické, ale nebyla plněna. Současně se hledaly nové a nové požadavky, jež však nebylo možno realizovat.“*¹⁶⁴

5.1.1 Protestní akce

Mezi lidmi narůstala pasivita k událostem a vládní situaci. Přesto docházelo k organizovaným akcím proti nastupujícímu režimu a jeho krokům. Dělníci hrozili

¹⁶² Rozhovor s ing. Vladimírem Štolbou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

¹⁶³ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 75

¹⁶⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 145

generální stávkou koncem roku 1968, kdy „*exponent sovětských zájmů Gustáv Husák začal požadovat odchod Josefa Smrkovského z čela československého parlamentu – údajně proto, že spravedlivé bylo, aby v čele tohoto orgánu stanul Slovák, ve skutečnosti však proto, že Smrkovský byl pro Sověty nepřijatelný*“¹⁶⁵. I přes vyjádřenou podporu vystoupil v lednu 1969 v televizi a požádal, aby lidé na jeho kandidatuře do čela Federálního shromáždění netrvali.

Opravdu velký rozruch vyvolaly činy vysokoškolského studenta Jana Palacha a také Jana Zajíce. Posluchač Filozofické fakulty Jan Palach se na protest proti potlačování svobod a proti okupaci vojsky Varšavské smlouvy na Václavském náměstí v Praze 16. ledna 1969 upálil. Na následky a způsobená zranění pak o tři dny později zemřel. Pro tento svůj radikální čin se rozhodl po předchozích neúspěšných protestních akcích, které se konaly ve formě studentských stávek. Jeho sebeupálení a následná smrt byly důvodem k dalším protestům. Tyto události otřáslы celou zemí a šokovaly i světovou veřejnost. Manifestace „Odkazu Jana Palacha věrní zůstaneme“ se konala 20. ledna na Václavském náměstí.¹⁶⁶ Pohřeb, který se konal 25. ledna, se stal velkým protestem proti okupantům. Široká veřejnost oceňovala morální obsah činů obou studentů a jejich pohnutku.

Bouřlivé demonstrace vyvolala výhra hokejového mužstva ČSSR nad týmem SSSR v březnu 1969. Spontánní oslavy dostaly politický podtext a lidé vyjadřovali svou nespokojenost s trvajícím sovětskou okupací naší republiky.

V důsledku těchto událostí se sovětské vedení v čele s L. Brežněvem rozhodlo, že v Československu musí dojít k likvidaci reformistů v komunistické straně, ve vládě, parlamentu, složkách Národní fronty, armádě a bezpečnosti. Cílem bylo upevnit svoji pozici pomocí donucení a převýchovy.¹⁶⁷ Ještě v dubnu 1969 byl z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ odstraněn Alexander Dubček, který se stal předsedou Federálního shromáždění. Brzy byl dokonce vyloučen z KSČ. Do nejvyšší pozice ve straně byl jmenován Gustáv Husák.¹⁶⁸

¹⁶⁵ KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 286

¹⁶⁶ MARCO, J. *Soudruh Agresor*, 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1990, ISBN 80-204-0182-2, s. 151

¹⁶⁷ BRZEZINSKI, Z. *Bez kontroly*, 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1993, ISBN 80-85605-83-X, s. 49

¹⁶⁸ KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 286

Velké a bouřlivé demonstrace se konaly 21. srpna 1969. Přesně rok ode dne, kdy sovětská armáda začala okupovat území státu. Desetitisíce lidí vyjadřovaly svoji nespokojenost s trvajícím pobytem cizí armády a volaly po svobodě a nezávislosti. Proti demonstrantům bezohledně brutálně zakročila policie, vojsko a Lidové milice. „*Bily je, střilely do nich a zatýkaly. Ti, kteří padli policii do rukou, pak byli souzeni dle zákonů, pod nimiž byli podepsáni právě Alexander Dubček a Ludvík Svoboda, jejichž jména tak hlasitě provolávali.*“¹⁶⁹ Mezi zasahujícími jednotkami byly také oddíly z královských železáren a cementáren. Jednotka Lidových milic cementáren za svůj výkon na Národní třídě dokonce obdržela medaili „*Za zásluhy o obranu vlasti*“.¹⁷⁰

5.2 Hospodářství

5.2.1 Výstavba

Ovlivněna dobou a potřebami obyvatel, se postupem času začala měnit i tvář Králova Dvora. Začátkem února 1969 byla demontována řada kovových konstrukcí sloupů staré lanovky, která zásobovala železářny rudou z Krušné hory po několik desetiletí.¹⁷¹

S narůstajícím počtem obyvatel, který souvisel s rozvojem místních železáren a cementáren, docházelo k další výstavbě v Králově Dvoře. V roce 1969 se adaptací bývalé svobodárny zřídilo 28 bytů pro zaměstnance železáren. Následně byla v roce 1973 pro pracující továren dokončena stavba několika vícepodlažních činžovních domů v oblasti Pod Hájem. I přesto byl ale bytů stále nedostatek. Začalo se tedy s plánováním výstavby panelového sídliště. Vybrána byla oblast Nad Stadionem a na jaře roku 1977 byly zahájeny zemní práce. Za dva roky bylo sídliště dokončeno a na podzim se stěhovali první nájemníci. Teprve následující rok ale byl položen asfaltový povrch na silnicích a obyvatelé se přestali bořit v bahně stavenišť. Pro zajištění vody a tepla do nově budovaných domů v celém Králově Dvoře byl projektován vodojem v lese Pod Hájem a nová kotelna na topné oleje za restaurací Na Knížecí. Protesty

¹⁶⁹ KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 286

¹⁷⁰ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 178

¹⁷¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 151

a upozornění, že výstavba kotelny ještě zhorší již tak špatnou úroveň životního prostředí, nepomohly a výstavba byla v roce 1978 zahájena. Práce se neustále komplikovaly a zpožďovaly. Jedním z důvodů, vedle problémů souvisejících se stavebními pracemi, byl i nález historických objektů. Muselo se tedy čekat, až pracovníci muzea vykopávky zajistí. První dodávky tepla začaly proudit až v roce 1982.¹⁷²

Nezaostávala ani individuální výstavba. Ve všech částech obce se začaly objevovat nové rodinné domy. Popovice se do konce osmdesátých let rozrostly o 32 nových domků. Bohužel mnoho projektů zůstalo jen na papíře nebo se stavby nerealizovaly v plném počtu. Nedošlo například k výstavbě 64 domků u počapelského hřbitova. Zemědělský podnik na louce za dělnickou kolonií nechal postavit dvanáct bytových jednotek pro zaměstnance nové velkokapacitní výkrmny v Levíně. Plánovaná zůstala výstavba osmi rodinných domů za školou, postaveny byly jen dva.

Modernizovaly se také byty ve starší zástavbě. Došlo k rekonstrukci domů v počapelské dělnické kolonii. Byty nižších kategorií byly modernizovány a získaly koupelny a sociální zařízení. Realizaci prováděl podnik Průmstav, který mnohde nerespektoval charakter bývalé zástavby, a tím nenávratně zmizelo několik architektonických prvků kolonie.¹⁷³

Velkým problémem Králova Dvora byl nevyhovující stav inženýrských sítí. Existující stará kanalizace nebyla připravena na nápor odpadních vod, a tak velká většina bytů byla bez koupelny. Až v roce 1974 byly zahájeny práce na skupinové kanalizaci, která měla ústít do projektované čistírny odpadních vod v Berouně na Závodí. Výstavbu komplikovaly nejen problémy stavebního rázu, kdy stavaři při hloubení narazili na starou kanalizační šachtu, nebo byl omezován provoz na státní silnici, pod kterou byly rozvody umístěny. Nepominutelnou skutečností bylo i hromadné rozkrádání materiálů, nic neobvyklého pro dobu reálného socialismu. Kvůli těmto okolnostem byl hlavní kanalizační sběrač dokončen až v osmdesátých letech.

Pomalou pokračovala také plynofikace obce. V roce 1979 se začalo zlepšovat zásobování vodou, neboť Králův Dvůr se napojil na nově vybudovaný vodovodní

¹⁷² Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 507

¹⁷³ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 178

přivaděč ze Želivky. Výstavba nového vodovodu a napojení odlehlých částí obce se realizovaly velmi pozvolna.¹⁷⁴

Kvůli nevyhovujícímu stavu docházelo také k demolicím. Havarijní stav budovy bývalého pivovaru v Popovicích rozhodl o její likvidaci, k níž došlo v roce 1970. Kvůli výstavbě nových objektů byl zlikvidován hospodářský areál starobylého hostince Na Knížecí. Z důvodu nové výstavby železáren došlo v roce 1976 k dalším demolicím v Karlově Huti, kde mimo jiné skončil v rozvalinách jeden z největších statků v Králově Dvoře. Při jeho demolici bylo mimo jiné nalezeno cínové nádobí z 18. století a keramika z 19. století, které doložily životní úroveň zdejších zámožných sedláků.¹⁷⁵ Nález pak odborně zajistili pracovníci berounského muzea. Velká část Karlovy Huti zanikla při výstavbě velké železárenské budovy válcovny v osmdesátých letech.

Modernizace a přestavby se dočkal také místní Kulturní dům, který již nevyhovoval potřebám. České vysoké učení technické v Praze bylo pověřeno zpracováním projektu na celkovou přestavbu a rozšíření. Návrh interiérů pak zpracovala Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze. První etapa začala v roce 1974 rekonstrukcí restaurace a kuchyně. Přestavbu provázely problémy. Odvedenou práci, kterou prováděli důchodci a učni železáren, zmařil v noci z 13. na 14. července 1976 mohutný požár, který zničil většinu hotového díla.¹⁷⁶ Během krátké doby se podařilo brigádníkům následky a škody napravit. Slavnostně byl zrekonstruovaný Kulturní dům otevřen veřejnosti již v říjnu 1976. Jen velký sál, který byl požárem nejvíce poškozen, si na zprovoznění rok počkal. Slavnostní otevření se uskutečnilo 22. října 1977. Den předtím se „*uskutečnilo setkání pracovníků národních výborů, funkcionářů stranických, státních, svazáckých a odborových orgánů. V hlavním projevu vyzdvihl podnikový ředitel bohatou tradici Kulturního domu a vysoce ocenil práci zúčastněných podniků i zaměstnanců závodu.*“¹⁷⁷ Celková suma plánovaná na přestavbu se z původních sedmi milionů Kčs vyšplhala i kvůli požáru na jedenáct.¹⁷⁸

¹⁷⁴ ZVONARĚ, L. *Králov Dvůr: Dějiny Popovic a Levína*, 1. vydání. Králov Dvůr: Město Králov Dvůr, 2012, s. 54

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 54

¹⁷⁶ TOPINKA, J. *Králov Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králov Dvůr: Obec Králov Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 182

¹⁷⁷ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králov Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 356

¹⁷⁸ TOPINKA, J. *Králov Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králov Dvůr: Obec Králov Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 182

5.2.2 Dálnice

V roce 1969 to nebylo poprvé, kdy se začalo hovořit o výstavbě dálnice. Nyní se ale i v tisku začaly objevovat zprávy o projektované dálnici, která by měla procházet městem. Ihned se mezi lidmi začalo hovořit o nutných demolicích, které si tato nová komunikace vyžádá. Obavy začali mít také občané Popovic, „*aby nebyl zrušen návesní rybník, který ovlivňuje spodní vodu ve studních*“¹⁷⁹.

V roce 1977 se občané dozvěděli o definitivní trase nové dálnice a také o faktu, že její umístění rozetne Králův Dvůr na dvě části. Pro plánovanou trasu nebyla jiná možnost umístění, neboť dálnice byla projektována berounskou kotlinou, která je ze dvou stran obklopena chráněnými krajinnými oblastmi, Českým krasem a Křivoklátskem. Občané byli seznamováni s trasou, ale nebyla již možnost změn. „*V trase dálnice bude nutná demolice řady rodinných domků a vybavenosti.*“¹⁸⁰ Vzhledem k umístění skrz město bylo v řešení také více podchodů a nadjezdů, než bývalo u takovýchto staveb zvykem. Změny se plánovaly také pro místní silnice a chodníky. V roce 1977 byl mezi návrhy podchod v Kaštanech, nadjezd u Knížecí, lávka pro pěší u Kulturního domu s napojením na Fučíkovu ulici a mimoúrovňové křížení silnic pod Levínským vrškem. „*Většinu zaměstnanců železáren zkomplikovala dálnice cestu do práce. Dálnice zrušila taky léta fungující cesty, které spojovaly obce. Třeba z Levína do Popovic vedla krásná cesta pod lesem, kudy jsme chodili i pěšky na koupaliště, ale využívali ji i lidé z železáren pro pěší cestu domů. Zkomplikovala se i cesta k vlaku, vlastně se zrušila, protože do Popovic, kde byla nejbližší zastávka, se teď nedalo dostat. Most, který vedl v Popovicích přes řeku, byl zrušen.*“¹⁸¹

Plánovaný úsek přes Králův Dvůr navazoval na již dostavovaný nejdelší evropský dálniční most přes Beroun. Komunikace byla navržena tak, že procházela původním starým centrem. V sutinách tak skončilo téměř třicet domů a usedlosti staré až několik set let. Od svého parku byl dálnicí oddělen také zámek. Nenávratně tak zmizela část nejstarší historie Králova Dvora i historické centrum.

Zásah si vyžádalo také koryto řeky Litavky, které kvůli nájezdu změnilo svůj tok a bylo přeloženo jižněji. „*Při stavbě dálnice se tichá krajina změnila ve staveniště, které připomínalo „měsíční krajinu“, všude byly velké kupy odbagrované hlíny a plno bláta.*“

¹⁷⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 152

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 364

¹⁸¹ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

*Rozsah staveniště byl o to větší, protože se měnilo také koryto Litavky.*¹⁸² Také hut'ská strouha, která dodává vodu do chovného rybníku Měrák, se dočkala regulační změny a v úseku téměř půl kilometru byla zatrubněna.

V roce 1988 se již pokládala asfaltový povrch. *„V tomto období si dálnici užívaly o víkendech děti pro sportování a jízdu na kole. Šlo to, protože na dálnici se nepracovalo a ani nebyla hlídána.*¹⁸³ V září roku 1989 byl celý úsek dálnice až do Bavoryně uveden do provozu. Nová komunikace sice odvedla narůstající silniční provoz ze státní silnice, která procházela Berounem, Královým Dvorem i dalšími obcemi, ale změnila naprosto tvář obce.

5.2.3 Místní podniky

Dominantní postavení si v Králově Dvoře stále držely železárny a cementárny. Zajišťovaly zaměstnání pro většinu místních obyvatel. V době největšího rozmachu v sedmdesátých letech pracovalo v železárnách přes čtyři a půl tisíce lidí. *„Železárny v této době fungovaly docela normálně jako velký hutní podnik. To ještě šly vysoký pece, šla válcovna, slévárny. Stavěla se hala na odstředivé lití trub do kokil.*¹⁸⁴ Díky novým technologiím docházelo i ke změnám ve výrobě. *„V červnu 1981 byla zahájena výstavba Válcovny za studena II. Již v samotném úvodu se stala stavbou sledovanou stranickými orgány. Její důležitost byla zdůrazněna v usnesení krajské i okresní konference strany v roce 1980. Tím byla a je dána její politická pozornost a priorita. Tato investiční akce je v historii Královodvorských železáren největší svým celkovým nákladem 555 mil. Kčs a svým významem v konečné výrobní produkci ovlivní strukturu průmyslové výroby v okrese Beroun.*¹⁸⁵ Nová válcovna byla uvedena do provozu v roce 1986.

Zvýšený zájem o stavební suroviny zlepšil situaci i v cementárnách. Došlo k celkové rekonstrukci závodu a výstavbě vápenky Velkolom Čertovy schody, ze které byla dodávána surovina. Investovalo se také do části moderního vybavení podniku. V roce 1980 došlo ke změně organizační struktury sloučením Královodvorské cementárny

¹⁸² Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

¹⁸³ Tamtéž

¹⁸⁴ Rozhovor s ing. Vladimírem Štolbou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

¹⁸⁵ *Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren*, č. 3/1984, s. 2

s Berounskými eternitovými závody a Šumavskými vápenicemi. Pro výrobní podnik se ale změnil jen název na CEVA (Cementárny a vápenice) Beroun.

Vedle těchto kolosů vznikaly i menší podniky, které přispívaly k zvýšení životní úrovně. V Popovicích byl do hospodářských budov bývalého pivovaru umístěn stavební podnik. To trochu zlepšilo dostupnost stavebního materiálu, kterého nebylo, stejně jako mnoho jiného zboží, dostatek. Budova bývalé výroby polévkového koření, která byla majiteli zabavena v roce 1948, se v roce 1975 stala sídlem velkoskladu textilu s 25 zaměstnanci. Prostory začaly v osmdesátých letech sloužit i jako sklad a prodejna nábytku. V Karlově Huti zahájilo v roce 1981 provoz výpočetní středisko cementáren, které bylo vybaveno zastaralými sovětskými skříňovými počítači.¹⁸⁶ V té době již v zámku sídlil Podnik výpočetní techniky Beroun, který zde s obdobnou technikou fungoval od roku 1976. Ten zajišťoval zpracování účetnictví podniků a obcí pro berounský, příbramský, rakovnický a kladenský okres. V důsledku stavby dálnice tyto prostory opustil a přestěhoval se do nových budov v Berouně.

Rozšiřovala se také síť obchodů. V roce 1982 fungovalo v Králově Dvoře pět samoobsluh a tři prodejny s obsluhou. Jeden z obchodů s potravinami byl otevřen také v Popovicích a na Křížatkách, největší samoobsluha fungovala na velkém sídlišti Nad Stadionem. Skromný sortiment nabízela také masna, prodejna ryb a drůbeže, cukrárna, papírnictví-hračky a dvě prodejny tabáku. Problémem a slabou stránkou socialistického hospodářství bylo fungování zásobování a nabídka zboží. „*V jednom období u nás na vsi nebyla otevřená ani malá prodejna, a tak družstvo Jednota zásobovalo obec pomocí pojízdné prodejny. Jednou do týdne jezdila prodejna s masem a dvakrát do týdne se smíšeným zbožím. Bylo to provizorní řešení, ale v jeden čas jsme si pochvalovali, že prodejna přivázela ještě teplý chleba.*“¹⁸⁷

Přetrvávajícím problémem berounské kotliny bylo po celé období prašné prostředí. K neutěšenému stavu přispívaly provozy železáren i cementáren. Stěžovali si dokonce i samotní pracující. „*Středisko jeřábových zámečnicků má tu smůlu, že je umístěno vedle skládky provozu Vysoká pec v těsné blízkosti jeřábu č. 721, který slouží k vykládce a nakládce tzv. výhozu (velmi jemný prach) od Vysoké pece. Při této*

¹⁸⁶ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 185

¹⁸⁷ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

*manipulaci se silně práší, mnohdy je viditelnost snížena natolik, že budova AK pásy není vidět.*¹⁸⁸ Podniky alespoň pro své zaměstnance a jejich rodiny budovaly rekreační zařízení. Cementárny v roce 1975 otevřely střediskovou chatu v Krkonoších na Benecku¹⁸⁹, pro děti zřídily dětský tábor v Rakovicích na Písecku a několik srubů nad Berounekou v blízkých Želkovicích. Železárny zakoupily chatu Tetřeví boudy rovněž v Krkonoších a dětský tábor v Hořicích na Šumavě.

5.3 Připojení k Berounu

Snahou režimu bylo opět vše co nejvíce centralizovat, a mít tak věci pod kontrolou. Nastala velká vlna slučování do tzv. střediskových obcí. Během několika let bylo ke Královu Dvoru připojeno několik okolních vesnic. V roce 1971 to byl Levín se 210 obyvateli. V roce 1976 se rozrostl o Trubín se 203 obyvateli. Zásahem do života všeho zdejšího obyvatelstva bylo připojení celého Králova Dvora k Berounu, k němuž došlo 1. ledna 1980.¹⁹⁰ „*V berounské kotlině tak vznikla jedna velká aglomerace. V politickém zdůvodnění této akce se pravilo: Rozvoj výrobních sil a struktura ekonomiky, včetně zemědělství a koncepce osídlení, vyžaduje cílevědomě řešit i působnost národních výborů, zejména vytváření větších územních celků. Tento rozvoj v oblasti výrobních sil a vztahů klade vysoké nároky na činnost národních výborů jako místních orgánů socialistické státní moci a správy.*“¹⁹¹ V Králově Dvoře zanikl MNV. Začalo zde fungovat jen detašované pracoviště berounského národního výboru. Došlo také ke změně v administrativním označení nově připojených obcí: Beroun 7 – Králův Dvůr, Beroun 8 – Karlova Huť, Beroun 9 – Popovice, Beroun 10 – Křižatky, Beroun 11 – Počaply, Beroun 12 – Levín, Beroun 13 – Trubín. Úředně přestal Králův Dvůr na deset let existovat. Zmizela silniční označení a změněny byly i železniční stanice.

¹⁸⁸ *Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren*, č. 8/1982, s. 13

¹⁸⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 311

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 425

¹⁹¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Městský národní výbor Beroun*, Inv. č. 2. Zápisy 1980–1990

5.4 Občanské soužití

5.4.1 Oslavy a kulturní akce

Na důkaz oddanosti pracovníků místních podniků byl v Králově Dvoře obnoven hned v roce 1969 Svaz československo-sovětského přátelství. K výročí Velké říjnové socialistické revoluce se konala slavnostní schůze pracujících železáren i občanů v závodním hotelu. Slavnostní projev zde měl ředitel Královodvorských železáren. Přijata byla oslavná „prohlášení“ a byly odeslány telegramy velvyslanectví SSSR a do válcoven plechu v Zagorsku. V rámci oslav Měsíce československo-sovětského přátelství se konalo 18. listopadu 1969 vystoupení estonského mládežnického souboru.¹⁹² Na konci měsíce se pak v závodním hotelu železáren konalo slavnostní setkání se šestnácti sovětskými důstojníky.¹⁹³

Místní občané nezapomínali ani na výročí důležitých organizací. V roce 1969 uplynulo sedmdesát let od založení požární stanice v Počaplech a Popovicích a šedesát let od zahájení fungování jednotky v Králově Dvoře. U této příležitosti byly slavnostně položeny věnce u pomníku padlých v Počaplech a konala se také slavnostní schůze.

Kulturní dům byl využíván ke konání akcí všeho druhu. Pořádány zde byly velké schůze, plenární zasedání, přednášky, výstavy, estrády, dětská odpoledne, hrálo se divadlo a vyhlášené byly také taneční kurzy.

V roce 1975, který byl vyhlášen Valným shromážděním OSN za Rok ženy pod heslem Rovnost, rozvoj, mír, se v Kulturním domě konaly mohutné oslavy Mezinárodního dne žen. „*Slavnostní zahájení Mezinárodního roku ženy bylo dne 3. března na shromáždění zasloužilých funkcionářek KSČ a pracovnic ženského hnutí. Na závěr slavnosti byla přehlídka současných modelů oděvů.*“¹⁹⁴ O několik dní později se konala okresní konference Svazu požární ochrany. „*Požárníci ve všech obcích patří k neaktivnější složce Národní fronty, která pomáhá plnit volební programy.*“¹⁹⁵ Na počest výročí osvobození se v následujícím měsíci ve stejných prostorách uskutečnilo celostátní setkání hutnické mládeže. „*V železárnách jsem začala pracovat*

¹⁹² Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 151

¹⁹³ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 178

¹⁹⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 281

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 281

v roce 1974 a současně se vstupními doklady mi byla předložena přihláška do SSM. Do SSM jsem vstoupila, abych mohla v železárnách v klidu pracovat. Oficiálních oslav se mohli účastnit jen nejaktivnější členové organizace a my ostatní jsme se účastnili, abychom zajistili zázemí akce.“¹⁹⁶

Při chystání květnových oslav 1. máje navštěvovaly agitační dvojice všechny domácnosti a zvaly občany na všechny akce. Z náměstí pak městem procházel mohutný průvod, kde koncertovala dechová hudba a jehož se účastnili zaměstnanci železáren, pionýři, svazáci, složky Lidových milicí a sportovní oddíly. Na sídlišti se připojili zaměstnanci cementáren a všichni pokračovali pod transparenty až do Berouna. „Členové SSM měli povinnost se zúčastnit, a to se opravdu sledovalo. Kdo se neúčastnil, musel mít opravdu věrohodný doklad o tom, že se zúčastnil oslav v jiném městě. Připravovali jsme transparenty, plnili balonky, rozdávali mávátky. Povinnost byla být oblečen ve svazáckém kroji, to je modrá košile a červená kravata.“¹⁹⁷

Pořádány byly také lampionové průvody. U příležitosti oslav osvobození se s roční pravidelností shromažďovali občané u pomníku v Popovicích, kde si ve večerních hodinách vyslechli oslavné projevy a státní československou a sovětskou hymnu. Následoval pak ohňostroj nad rybníkem.

V Králově Dvoře se především díky železárnám podporoval také sport. Postupně docházelo k úpravám dětských hřišť a sportovišť. V roce 1984, kdy již Sokolovna a tělocvična školy nepostačovaly nárokům, bylo rozhodnuto o vybudování nové moderní sportovní haly. Ta pak o dva roky později začala místním občanům sloužit a nabízela veškeré potřebné zázemí. Sportovní kluby vykazovaly také dobré výsledky. Aktivně fungoval oddíl kopané, košíkové, kulturistiky, cyklistiky, odbíjené, stolního tenisu, turistiky, základní a rekreační tělesné výchovy, badmintonu a stolního tenisu. Členové Tělovýchovné jednoty Královodvorských železáren, kterých v roce 1975 bylo 1003, se dobře umisťovali v celostátních soutěžích.

Velmi dobře fungoval turistický oddíl. Tradicí se stal dálkový pochod Podzimní Jungmannovou stezkou, který se konal vždy v září pravidelně od roku 1976 na trasách dlouhých patnáct až padesát kilometrů.

¹⁹⁶ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

¹⁹⁷ Tamtéž

5.4.2 Sociální a zdravotní péče

Pomalou se zlepšovala také úroveň lékařské péče. Na náměstí bylo v roce 1972 zřízeno zdravotní středisko. Působili zde tři praktičtí lékaři, kteří měli rozdělené obvody, do nichž spadalo kromě Králova Dvora ještě deset okolních obcí. Ordinoval tu zubař, dětský lékař a od roku 1981 také manželská a předmanželská poradna. Vlastní zdravotní středisko fungovalo i v železárnách v prostorách bývalé závodní nemocnice.

Obec nezapomínala ani na nejstarší obyvatele. Bývalý chudobinec nechala v roce 1970 přebudovat na malý domov pro seniory. V roce 1976 byl za přispění obce důkladně opraven. *„Byla provedena rekonstrukce elektroinstalace, zřízeno nové sociální zařízení, tj. sprchové kouty, umývárny, záchody, a byl zaveden plyn na vytápění společenských prostor. Každý obyvatel má svoji vlastní místnost se svým zařízením, takže se může cítit jako doma. O občany se starají dvě pečovatelky a o zdravotní péči se starají obvodní lékařky.“*¹⁹⁸ Klub důchodců fungoval také v Kulturním domě. V Králově Dvoře zajišťovala práci rovněž pobočka Svazu invalidů. V Karlově Huti v bývalé cukrářské provozovně. Invalidé a osoby se zdravotními problémy tady plnili do obalů léčiva a kosmetiku.

5.4.3 Sociální problémy

Místní podniky se dlouhodobě potýkaly s nedostatkem pracovních sil. Nábory nových zaměstnanců tedy zaměřovaly i mimo republiku. Tak se především do železáren dostala početná skupina Řeků. V roce 1975 *„nastoupilo do odborného učiliště železáren 20 chlapců z Vietnamské demokratické republiky, aby se vyškolili na slévače“*¹⁹⁹. Ze Slovenska se díky sociální politice začaly pozvolna přestěhovávat také skupiny romské národnosti. Počet však rychle narůstal, takže obec a podniky musely stavět provizorní dřevěné baráky. Králův Dvůr se díky přílivu těchto občanů stal obcí s největší romskou populací na Berounsku. V roce 1977 se tu sice k trvalému pobytu hlásilo jen 244 Romů, ale skutečný počet byl neodhadnutelný vzhledem k těžko evidovaným dlouhodobým návštěvám příbuzných. MNV často v železárenské kolonii řešil sousedské spory se starousedlíky. V přeplněných bytech docházelo často k ničení

¹⁹⁸ Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1, s. 343

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 305

zařízení, konaly se tu bujaré a hlasité oslavy, množily se krádeže a spory v hostincích při neplacení útraty. Rovněž pracovníci sociální péče evidovali problémy s romskými dětmi, které málokdy docházely pravidelně do školy. Mnoho z nich navštěvovalo místní zvláštní školu, kde se často učitelům nedařilo napravit nedostatky výchovy k základním hygienickým pravidlům. Výjimečné nebylo ani těhotenství dívek ve věku čtrnáct nebo patnáct let.

Oproti předchozím letům se množila také trestná činnost. Cílem se často stávaly místní obchody. Dvakrát v roce 1975 byla vyloupena samoobsluha U Tří zvonků, kdy zloději vždy loupili lihoviny a cigarety. Recidivista, který se v podnapilém stavu vloupal do stavebního družstva v Karlově Huti, odcizil nákladní auto a poškodil řadu zařízení. Narůstal také počet sporů mezi občany. Místní národní výbor řešil i stížnosti na místní podniky. Občané Levína upozornili na velkovýkrmnou, která vyvážela fekálie v blízkosti domů. „*Výkrmna měla časový plán, kdy a kam mohli vypouštět kejdu, ale často se stávalo, že vyjeli pouze půl kilometru a vypouštěli kejdu z cisteren přímo nad Levínem.*“²⁰⁰ Množily se stížnosti na znečišťování ovzduší. Obyvatelé poukazovali na to, že v bočních ulicích se množí provoz, parkuje tam více aut a jsou ohrožováni chodci. V roce 1978 se také množila upozornění na nadměrné chlorování pitné vody.²⁰¹

5.5 Odpor proti režimu

Komunistická strana upevnila svoji pozici a jakákoliv reforma socialismu nebyla přípustná. Proti těm, kteří se nehodlali s novým uspořádáním smířit, byly zahájeny politické procesy, které však oproti minulosti nekončily popravami. Nemalý počet především inteligence se tedy rozhodl pro odchod a emigroval z republiky. Další svoji činnost převedli do ilegality. Odpůrcům režimu bylo zabráněno vykonávat prestižní povolání. Umožněno jim bylo pracovat pouze tam, kde se nemohli stýkat s lidmi, což byly práce na úrovni topičů nebo nočních hlídačů.²⁰² Postih neminul ani jejich děti, kterým bylo znemožněno studium.

²⁰⁰ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

²⁰¹ Státní okresní archiv v Berouně, *Králův Dvůr Stížnosti*, Inv. č. 328, 1960–77

²⁰² POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 77

Běžní občané upadali do apatie. Uvědomovali si, že se stalo něco, co se stát nemělo. Lidé s normalizací v takovém rozsahu nesouhlasili, ale projevovali to jen příležitostně a v umírněné podobě.²⁰³

Oficiálně byla zákonem č. 84/1968 zrušena cenzura. Přesto zde fungoval systém autocenzury, který zajišťovaly různé komise, kulturní referenti či sít' šéfredaktorů. Na vše dohlížel Úřad pro tisk a informace. Masová média zcela podléhala kontrole KSČ. Vycházelo jen několik ústředních deníků, noviny Rudé právo, Zemědělské noviny, Práce, Mladá fronta, Svobodné slovo, Lidová demokracie nebo Československý sport.²⁰⁴ Autoři, kteří chtěli publikovat, hrát a zpívat, malovat nebo filmovat, museli podstoupit schvalovací proces, který se odrazil na kvalitě jejich tvorby.²⁰⁵ Nikde se nesměly objevovat narážky na politické dění, zákazu podléhala jakákoliv zmínka o osobách žijících v emigraci či disentu, o církvích a náboženství, ale i jakákoli erotika. Úroveň kultury velmi upadala.²⁰⁶ Naopak mezi těmi, co emigrovali, se mnoho ve svých oborech prosadilo a dostalo se jim ocenění.

Vzhledem k zákazům a opatřením, které režim uplatňoval, nebylo možné legálně vydávat nic, co bylo v rozporu s komunistickou ideologií. Tajně začal fungovat samizdat. Tedy vydávání alespoň malého množství literatury psané přes průklepový papír na psacím stroji. „*Maminka byla povolána k vysvětlení na policii, když se její adresa našla u člověka, který byl vyšetřován pro šíření křesťanské literatury.*“²⁰⁷ Velkou podporu měli umělci také v zahraničí. Díky exilové činnosti bylo vydáno velké množství literatury v českém jazyce, ale publikovaly se i překlady a na světových jevištích byla uváděna díla českých disidentů. „*V zahraničí tak vznikla rozsáhlá a aktivní exilová komunita, která svou autorskou, překladatelskou, nakladatelskou i vydavatelskou činností, jakož různě dramatickými způsoby dopravování „zakázané literatury“ do Československa udržovala určitý prostor nezávislého myšlení.*“²⁰⁸ Neopomenutelným počinem bylo také vysílání rozhlasové stanice Svobodná Evropa,

²⁰³ BARTOŠEK, K. *Svědék Husákova procesu vypovídá*, 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1991, ISBN 80-206-0212-7, s. 123

²⁰⁴ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*, 1. vydání, Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2013, ISBN 978-80-7452-027-3, s. 130

²⁰⁵ BĚLINA, P. et al. *Dějiny země Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3, s. 301

²⁰⁶ ŠIMEČKA, M. *Obnovení pořádku*, 1. vydání. Brno: Atlantis, 1990, ISBN 80-7108-002-0, s. 102

²⁰⁷ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

²⁰⁸ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 582

kteřá sídlila v německém Mnichově. Její signál a program v českém jazyce cílil také na posluchače v Československu. Cílem bylo sdělovat východoevropskému obyvatelstvu pravdivé informace a podporovat myšlenky svobody a demokracie.²⁰⁹

Koncem roku 1976 se na protest proti stíhání členů a příznivců undergroundové skupiny The Plastic People of the Universe sjednotilo několik nezávislých spolků odpůrců režimu. Výsledkem jejich činnosti bylo vydání Prohlášení Charty 77 a založení stejnojmenné občanské iniciativy. Manifestem protestovali a kritizovali režim, který „stíhá a utlačuje lidi za projevy, k jejichž tolerování a ochraně se zavázal“²¹⁰. Vznik Charty 77 znamenal vážnou komplikaci pro komunistický režim. Přišla v době, kdy se situace relativně stabilizovala a KSČ se cítila silná a bezpečná. Aby bylo fungování Charty zajištěno, byli pro každý rok zvoleni tři mluvčí. Pro rok 1977 to byli signatáři Václav Havel, filozof Jan Patočka a bývalý ministr zahraničí Jiří Hájek.²¹¹

Vládní představitelé se snažili proti Chartě zmobilizovat i veřejnost. Oficiální šíření prohlášení nebylo možné, je tedy paradoxem, že občané byli vybízeni protestovat proti textu, jehož obsah nesměli znát.²¹² Proběhla mediální kampaň, která měla signatáře zdiskreditovat. Líčení zde byli jako „osoby zcela odtržené od reality života československé společnosti, jako lidé placení ze zahraničí, jako lidé pochybného charakteru a svérázného životního stylu. Zprávy o bujarých večírcích, alkoholismu, problematických rodinných a mezilidských vztazích chartistů a jejich majetkových poměrech byly trvalou komponentou kampaně.“²¹³ Účelově byly koncem ledna 1978 do Národního divadla povolány stovky významných osobností české kultury a umění. Všichni museli následně podepsat provolání, tzv. Antichartu.

Během následujících let se začal komunistický režim stále více jevit jako strnulý s malou schopností účinně reagovat. Jasněji se rýsovalo, že budovaný socialismus se nedokáže vyrovnat vyspělým kapitalistickým zemím. Občané začali vnímat změny i v mezinárodní oblasti. Občanská odvaha se začala projevovat na občasných

²⁰⁹ SEDLÁČEK, K. *Volá Svobodná Evropa*, 1. vydání. Praha: Archa 90, 1993, ISBN 80-901117-5-0, s. 13

²¹⁰ Tamtéž, s. 583

²¹¹ KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 325

²¹² VERNER, P. *Historie mediální komunikace*, 1. vydání, Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2013, ISBN 978-80-7452-027-3, s. 132

²¹³ KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 330

demonstracích již v roce 1988. Represivní zásahy bezpečnostních složek již nedokázaly opoziční hnutí zlomit.

6. PŘEVRAAT (1989–1995)

6.1 Konec totalitního režimu

Protirežimní nálada byla důvodem ke stále častějším demonstracím. Od začátku roku 1989 se projevy nesouhlasu stále množily. Hned v lednu se k výročí upálení Jana Palacha konala v Praze vzpomínková akce, při které se shromáždilo množství studentů. Tato demonstrace byla zásahem bezpečnostních složek, při němž byly použity obušky, vodní děla i psi, brutálně potlačena. Následovalo pak zatýkání představitelů opozice. Mezi zadrženými byl i Václav Havel. Ten byl hned v únoru odsouzen k devíti měsícům odnětí svobody, ale už v květnu byl z vězení podmíněčně propuštěn. Petici proti trestu podepsalo několik set lidí. Mezi těmi, co vyjadřovali nespokojenost, byli rovněž představitelé církve. S kritikou státní represe vystoupil i kardinál František Tomášek.²¹⁴

Další vlna protestů následovala u příležitosti květnových oslav. I tyto projevy odporu proti komunistickému režimu byly potlačeny.²¹⁵ Na rozdíl od narůstající protirežimní nálady napříč společností se v Králově Dvoře i v roce 1989 konaly v květnu standardní oslavy. Městem prošel průvod občanů a zaměstnanců místních podniků a stejně jako každý rok směřoval na hromadnou oslavnou manifestaci do Berouna. Nechyběly tu transparenty oslavující komunistickou stranu, pracující lid a dělnickou třídu. Nad hlavami se objevovaly velkoformátové fotografie komunistických politiků. „*Náš májový průvod, v němž nejpočetnější zastoupení měla letos Tělovýchovná jednota KŽ, tvořili milicionáři, ženy již tradičně s červenými karafiáty, pracující podniku, skupiny pracovníků z Kuby a Vietnamu a děti z obou patronátních škol, vpochoďoval na Gottwaldovo náměstí jako první. Po vyslechnutí státní hymny jsme společně se všemi účastníky májové manifestace uvítali sovětské hosty.*“²¹⁶

²¹⁴ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 718

²¹⁵ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 79

²¹⁶ *Nová cesta*, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 20, ročník 42, vyšlo 12. května 1989, s. 1

Členové československého disentu v čele s Václavem Havlem zveřejnili v zahraničních sdělovacích prostředcích, samizdatových Lidových novinách a také na rozhlasové stanici Svobodná Evropa petici Několik slov s požadavkem na zastavení represí, propuštění politických vězňů, zrušení cenzury v republice, apelem na dodržování základních lidských práv a svobod a protestem proti špatnému stavu životního prostředí.²¹⁷ Petici během několika týdnů podepsalo několik set lidí včetně známých umělců. Oficiální sdělovací prostředky odsuzovaly postoje opozice. Představitelé disentu byli popisováni jako spodina společnosti, alkoholici a lidé pochybné pověsti. Nic z toho ale nedokázalo zabránit tomu, aby jméno Václava Havla nezburcovalo tisíce lidí k petičním akcím. Mnoho mladých občanů začalo přemýšlet o systému v zemi a hodnotilo své postoje k režimu.²¹⁸

Obdobná situace v postoji ke komunistickým vládám byla i v okolních socialistických státech. Odtud se dostávala podpora akcím proti režimu. Předně vycházela podpora československému nezávislému hnutí z Polska, Maďarska, ale i ze zemí západní Evropy. Velké protestní akce se od začátku listopadu konaly v Německé demokratické republice. Ty vyvrcholily odstoupením vlády a otevřením hranic se Spolkovou republikou Německo. Symbolem těchto událostí se stalo rozebírání berlínské zdi, která čtyřicet let rozdělovala město na západní a východní část.

Zlomovou událostí se stal brutální zásah bezpečnostních složek proti demonstraci v pátek 17. listopadu. Akce nebyla plánována jako protest proti režimu. Byla pořádána k padesátiletému výročí uzavření vysokých škol nacisty, kdy bylo v roce 1939 popraveno devět představitelů českého studentského hnutí. Uctívána byla především památka studenta Lékařské fakulty Karlovy univerzity Jana Opletala.²¹⁹ Demontrace byla komunistickými úřady oficiálně povolena. Studenti navíc požádali o spoluúčast při pořádání městskou radu Svazu socialistické mládeže v Praze, tedy režimní organizaci spjatou s komunistickým režimem.²²⁰ Vzpomínkové shromáždění se i díky vysokému počtu účastníků změnilo v protestní pochod. Účastníci začali

²¹⁷ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 718

²¹⁸ ŠIMEČKA, M. *Konec nehybnosti*, 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 1990, ISBN 80-7106-001-1, s. 171

²¹⁹ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 723

²²⁰ KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 350

požadovat rezignaci stávající mocenské garnitury a změnu režimu.²²¹ Nad hlavami lidí se objevily transparenty s hesly: „Zrušte KSČ, Zrušte StB, Zrušte milice!, Nechceme vládu jedné strany! či Svobodnou republiku ve svobodné Evropě!“²²² Mohutný průvod, jehož počet byl odhadován na padesát tisíc lidí, se odklonil od plánované trasy a z Vyšehradu po vltavském nábřeží prošel kolem Národního divadla a směřoval k centru. Na Národní třídě byl ale zastaven policejními jednotkami v plné zbroji, helmách, s laminátovými štíty. Účastníci byli sevřeni policejním kordonem a následně zmláceni zásahovými jednotkami. Brutalita byla šokující.²²³

Zpráva o masakru se rychle rozšířila. Vyvolala pobouření mezi občany a řadu dalších masových protestů. V Československu začala tzv. sametová revoluce. Následující události měly velmi rychlý spád. Hned 18. listopadu vyhlásili studenti stávkou vysokých škol. Znovu se demonstrovalo na Václavském náměstí, ale policie opět občany protestující u sochy svatého Václava rozehnala. Zásah byl tvrdý, ale již nedosahoval takové brutality.²²⁴ V tentýž den se v pražském Realistickém divadle sešli studenti, umělci, ale už i představitelé disidentů organizovaných v Chartě 77 v čele s Václavem Havlem. V neděli v noci pak z několika opozičních skupin vzniklo hnutí Občanské fórum, které bylo prohlášeno za představitele protestujících občanů a bylo oprávněno k jednání se státní mocí.

O převratných událostech v Praze se obyvatelé Králova Dvora dozvídali velmi pozvolna. O víkendu se mezi lidmi šířily různé informace, ale situace byla pro mnohé dosti nepřehledná. „V polovině listopadu jsem jako zlepšovatel odjela s VTS (Vědecko-technická společnost) na družební zájezd do NDR. Na zpáteční cestě jsme se pak z rádia dozvídali, že se tady něco děje. Celý autobus měl strach, jestli se vůbec dostaneme do republiky. Hranice jsme přešli a večer jsme byli ubytováni v Ústí nad Labem, kde jsme celý večer strávili u televize a sledovali zprávy. V autobuse jsem brečela, protože jsem měla strach, jestli se dostanu domů, kde jsem měla dvě děti.“²²⁵

²²¹ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 723

²²² KOCIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X, s. 351

²²³ BENDA, M. et al. *Studenti psali revoluci*, 1. vydání. Praha: Univerzum Praha, 1990, ISBN 80-85207-02-8, s. 63

²²⁴ HORÁČEK, M. *Jak pukaly ledy*, 1. vydání. Praha: Ex libris, 1990, ISBN 80-900090-0-X, s. 30

²²⁵ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

„Nejprve proběhla úřední zpráva, že byly v Praze nepokoje. Ale pak proběhla zpráva o smrti studenta, že tam zemřel. A pak byla vyhlášena ta generální stávka studentů. Tím začaly ty shromáždění na Václaváku napřed a pak na Letenské pláni. A tam na Václaváku se prvně objevil Havel a pak i Dubček.“²²⁶ Na 26. listopadu byla svolána generální stávka. Při této příležitosti a k vyjádření podpory požadavků opozice se na mnoha místech republiky konaly mohutné demonstrace. V Praze na Letenské pláni se sešlo více než půl milionu lidí.²²⁷ Také místní občané a většina pracujících z obou velkých podniků se k celorepublikové akci připojili. Mohutná demonstrace se konala na hlavním náměstí v Berouně. Na následující den byla vyhlášena dvouhodinová generální stávka, která jen potvrdila, že obyvatelstvo podporuje požadavky opozice. Podporu studentům a změnám režimu vyjádřili také pracující Královodvorských železáren svou účastí na manifestaci 27. listopadu na Gottwaldově náměstí.²²⁸ „V útvaru, kde jsem pracovala, většina vítala tuto naději na změnu. Pouze jedna kolegyně, která byla aktivní členkou KSČ, místo aby šla s námi do Berouna, šla upozornit na závodní výbor strany, že jsme opustili pracoviště a šli protestovat. Trvala na tom, že si hodiny nepřítomnosti musíme napracovat. Většina se rozhodla, že půjde podpořit generální stávku do Berouna. Tam jsme šli společně pěšky, ale na zpátky jsem měla to štěstí, že naši skupinku svezl podnikový řidič služebním autem, protože byl také protestovat.“²²⁹

Po těchto událostech již bylo nejvyšším politickým představitelům zřejmé, že odstoupení a pád vedoucí pozice komunistické strany je neodvratitelný. Dne 28. listopadu byl předsedou Federálního shromáždění zvolen Alexander Dubček. O den později zrušil parlament ústavní články „o vedoucí roli KSČ, Národní frontě a ideologickém monopolu marxismu-leninismu a zřídil komisi pro vyšetřování policejního zásahu na Národní třídě“²³⁰. Prezident Gustáv Husák jmenoval ještě v prosinci 1989 novou vládu a bezprostředně po tomto aktu se vzdal svého úřadu.

²²⁶ Rozhovor s ing. Vladimírem Štolbou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

²²⁷ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 724

²²⁸ *Nová cesta*, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 50, ročník 42, vyšlo 8. prosince 1989, s. 2

²²⁹ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

²³⁰ VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6, s. 724

Novým prezidentem byl parlamentem jednomyslně zvolen 29. prosince Václav Havel.²³¹

„V železárnách se to vzalo podle starý šablony. Protože se vytvořil takový akční výbor Občanského fóra, který se snažil, co si pamatuju, nahradit výbor KSČ. Protože ukládali pokyny vedení podniku. Bylo tam třeba, že kdo požaduje poradce, tak aby byl odvolán z funkce.“²³² Začátkem prosince oslovili zástupci Občanského fóra KŽ vedení závodu a setkali se s ředitelem železáren. Hlavním důvodem bylo předání prohlášení. „Manifestační účast pracovníků KŽ na generální stávce 27. 11. 1989 a jejich naprosto spontánní pochod do Berouna, který nemá v historii podniku obdoby, byl přesvědčivým vyjádřením jejich mínění a současně neformálním referendem, vyslovujícím se pro úplnou obnovu demokracie v republice. Stávka ukázala skutečnou sílu, která musí však být dosud pohotově připravena, dokud nebudou politické reformy plně zavedeny do praxe.“²³³ Další jednání následovalo 11. prosince, zde ředitel železáren potvrdil, že již byly odebrány zbraně Lidovým milicím a byly ze skladu odvezeny.²³⁴

„Zajímavé bylo pozorovat, jak se měnily názory lidí. Někteří, co byli zapálenými a aktivními členy KSČ, jak měnili názor a životní postoje a jak se z nich stávali halasní sympatizanti Havla. V železárnách třeba kolegyně, která se vždy stavěla proti tomu, abych se stala členkou strany, protože nemám správné postoje, tak najednou zapoměla na dřívější názory a horlivě přikyvovala na změny, které se v podniku začaly dít.“²³⁵

6.2 Návrat demokracie

Na jaře po jednání Federálního shromáždění došlo ke změně názvu státu. Vypuštěno bylo slovo „socialistická“. Stát se přejmenoval na Českou a Slovenskou Federativní Republiku.²³⁶ Definitivní potvrzení změny politického režimu v Československu znamenaly volby do Federálního shromáždění a obou národních rad,

²³¹ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 81

²³² Rozhovor s ing. Vladimírem Štolbou dne 15. ledna 2014, v archivu autora

²³³ *Nová cesta*, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 50, ročník 42, vyšlo 8. prosince 1989, s. 2

²³⁴ *Nová cesta*, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 51, ročník 42, vyšlo 15. prosince 1989, s. 1

²³⁵ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

²³⁶ MĚCHÝŘ, J. *Slovensko v Československu*, 1. vydání. Praha: Práce, 1991, ISBN 80-208-0225-8, s. 94

kteřé se konaly 8. a 9. června 1990. Byly to první svobodné volby po více než čtyřiceti letech. Vysoká účast 96 % oprávněných voličů jen potvrzovala zájem občanů o projev vlastní vůle. S velkým náskokem v nich zvítězilo Občanské fórum v Čechách a Veřejnost proti násilí na Slovensku, které získalo přes čtyřicet procent mandátů.²³⁷ Komunistická strana skončila ve výsledku jako druhá s velkým odstupem se třinácti procenty křesel ve sněmovně.

6.2.1 Osamostatnění od Berouna

Ihned začátkem roku 1990 se mezi občany Králova Dvora začaly objevovat požadavky na osamostatnění obce od Berouna, ke kterému byla v rámci centralizace připojena. V únoru proběhlo v jednotlivých občanských výborech v obcích dříve spadajících pod Králův Dvůr předběžné hlasování. Zde občané jasně vyslovili podporu osamostatnění. V květnu pak byla organizována anketa, jejíž výsledky byly jednoznačné. Téměř dva a půl tisíce hlasů bylo pro samostatný Králův Dvůr a jen necelých devadesát občanů požadovalo setrvání pod Berounem.²³⁸ Následovala jednání představitelů obou obcí. Počáteční zasedání měla poklidný průběh, ale postupně se situace v jednání zostřovala. Hlavním bodem sporu byly Královodvorské cementárny. Plánovalo se přemístění podniku mimo berounskou kotlinu, neboť zatížení životního prostředí již bylo neúnosné a značně se odráželo na zdraví obyvatel. Zástupci města se obávali, aby Králův Dvůr tento závazek dodržel. Jednání se tedy protáhla až do druhé poloviny roku. Probíralo se především předání majetku mezi obcemi. Ustanoveno bylo převedení agendy nemovitostí, pozemků a budov, které byly na geodézii zapsány na listu vlastnictví č. 1 v katastrálním území Králova Dvora. Dohodnuto bylo, že rozpočtově doběhne rok 1990 v Berouně.²³⁹ Ke dni 25. listopadu 1990 se od Berouna oddělily a osamostatnily obce Králův Dvůr, Trubín a Zahořany. Obec Levín zůstala součástí Králova Dvora.

²³⁷ KLUSÁKOVÁ, J. a F. GÁL. *Nadoraz*, 1. vydání. Praha: Primus, 1992, ISBN 80-85625-01-6, s. 40

²³⁸ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 198

²³⁹ Státní okresní archiv v Berouně, *Obecní zastupitelstvo Králův Dvůr, Zápisy 1990–1998*, Inv. č. 101.1.1.10, archivní box A, Zápis ze dne 22. října 1990

V souladu s novými zákony proběhly v listopadu 1990 volby do obecního zastupitelstva. V obci bylo zapsáno 3865 voličů a účast byla přes 72 %. Počty odevzdaných hlasů jasně prokázaly převahu Občanského fóra, které v obecním zastupitelstvu získalo 15 mandátů. Překvapivá byla ale i vysoká podpora, kterou od místních občanů obdrželi komunisté, kteří získali 8 mandátů. Čtyři místa v obecním zastupitelstvu obsadili členové koalice sociálních demokratů, lidovců a socialistů.²⁴⁰ Správou obce bylo pověřeno 27 zastupitelů a devítičlenná rada pod vedením starosty Bohumila Trunečka. V komunálních volbách v roce 1994 jednoznačně zvítězila pravicová vládní Občanská demokratická strana s 37,2 % hlasů, těsně ji následovali komunisté s 31,1 % hlasů a necelých dvacet procent získala koalice Demokratické unie a Klubu angažovaných nestraníků. Zmenšil se současně počet zastupitelů na jedenáct a neustavila se rada.²⁴¹

Před novými obecními zástupci byl nelehký úkol, vypořádat se s dědictvím komunismu. V Králově Dvoře byl zanedbán bytový fond, výstavba infrastruktury a ve velmi špatném stavu bylo životní prostředí. Hlavní úkolem bylo ve spolupráci se dvěma hlavními znečišťovateli, kterými byly železárny a cementárny, najít cestu k řešení problému. V březnu 1990 proběhlo na vybraných pracovištích železáren kontrolní měření prašnosti a hlučnosti.²⁴² Špatné prostředí, nadměrná prašnost a hluk stále nejvíce trápily obyvatele v blízkosti podniků, ale i celou berounskou kotlinu. Až během následujících let byla plynofikována teplárna, která byla jedním z hlavních zdrojů znečištění. I cementárně se nakonec dařilo postupně snižovat úlet prachových částic.

Velký problém činila také řeka Litavka, jejíž koryto bylo kvůli stavbě dálnice přeloženo. Vybudována již byla částečná regulace, nebyla ale postačující. V roce 1995 opět ukázala příroda svoji sílu. Dne 2. června po vydatných deštích se řeka vylila z koryta a zatopila část Karlovy Huti. Koncem měsíce se kvůli trvale nepříznivému počasí vzedmula až na stav 2,8 metru. Způsobila tak velké škody na soukromém

²⁴⁰ Státní okresní archiv v Berouně, *Obecní zastupitelstvo Králův Dvůr, Zápisy 1990–1998*, Inv. č. 101.1.1.10, archivní box A, Zpráva o výsledku voleb

²⁴¹ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 199

²⁴² *Nová cesta*, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 11, ročník 43, vyšlo 16. března 1990, s. 1

i obecním majetku.²⁴³ „Voda se dostala až na dálnici, jako by se vracela tam, kde měla své původní koryto. Voda měla takovou sílu, že byla utrhaná svodidla u silnice.“²⁴⁴

Obrovské investice si vyžádaly také pokračující práce na budování infrastruktury. V roce 1991 se podařilo dokončit vodovod v Popovicích. O něco později se na obecní vodovod a kanalizaci napojili občané v Počaplech a Karlově Huti. Na kanalizaci byla napojena také škola. Zastupitelé museli hledat prostředky, aby mohla výstavba pokračovat. V plánech pro další roky tak zůstala realizace vodovodu, kanalizace nebo rozvod plynu i v dalších částech obce. Docházelo také k obnově a opravě silnic. Již v roce 1991 byla zprovozněna nová vozovka ke hřbitovu.

I když byl již Králův Dvůr samostatný, došlo se zástupci města Berouna k dohodě a některé záležitosti řešili společně. Založen byl například Společný bytový fond.²⁴⁵

6.3 Tržní hospodářství

Po pádu komunismu se opět začalo rozvíjet soukromé podnikání. Po čtyřiceti letech se začala objevovat na obchodech a krámcích jména majitelů. Došlo i k obnovení některých místních prvorepublikových firem.

Vláda si uvědomovala, že je třeba opustit socialistický model a přejít na standardní tržní hospodářství, založené na soukromém vlastnictví, podnikatelské aktivitě a konkurenčním prostředí. Skupina ekonomů vedená federálním ministrem financí Václavem Klausem prosadila radikální a rychlou změnu vlastnických práv. Občané si prostřednictvím kuponové knížky mohli objednat akcie vybraných privatizovaných podniků.²⁴⁶ „Nárok na získání investičních kuponů má každý československý státní občan, který dovrší k datu jejich vydání osmnáct let. Investiční kupon je zákonem definován jako cenný papír na jméno. Znamená to,

²⁴³ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 200

²⁴⁴ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

²⁴⁵ *Echo*, nezávislé noviny okresu Beroun č. 33, ročník 1, vyšlo 22. října 1991, s. 1

²⁴⁶ POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1, s. 82

že je nepřevoditelný, nelze jej prodat ani darovat.“²⁴⁷ A tak jako v celé republice začala i v Králově Dvoře privatizace.

Strategického partnera hledaly cementárny především kvůli plánovanému přesunu podniku mimo berounskou kotlinu. V červnu 1991 byla podepsána rámcová smlouva mezi CEVA Králův Dvůr a.s., německou cementářskou společností Heidelberger Zement A.G. a Ministerstvem průmyslu ČR. Jedním z kroků privatizace bylo vytvoření pěti dceřiných společností v rozhodujících oborech podnikání. Součástí smlouvy bylo ustanovení spolupráce ve výrobě cementu, zahrnovala podmínky součinnosti v obchodní, vzdělávací i investiční oblasti. Jedním z cílů bylo vystavění nového závodu nejvyšší evropské úrovně v Tmani u Berouna. Zahrnuto do plánu bylo i využití starého provozu v Králově Dvoře, které by sloužilo jako odbytový terminál nového závodu. Počítáno zde bylo s výrobou omítkových směsí.²⁴⁸

Králodvorské železářny přestaly být státním podnikem na konci března 1991 a majetek závodu se převedl na akciovou společnost. Velká firma se ale v nových podmínkách tržní ekonomiky potýkala s problémy. Nutné bylo omezit neproduktivní činnosti ve správě a zrušit aktivity přímo nesouvisející s výrobou. Především se plánovala změna v centrálním způsobu vedení jednotlivých závodů, a to na systém holdingového řízení ekonomicky i právně samostatných subjektů. Do roku 1994 došlo k rozdělení výrobních provozů na samostatné dceřiné společnosti s ručením omezeným: KŽ Válcovna za studena, KŽ Slévárna, Contiprofile, KŽ Mechanika, KŽ Energo a KŽ Služby. Mimo areál bývalých železáren pak vznikly Železářny Velký Šenov a OVU Karlštejn.²⁴⁹ „V útvaru, kde jsem dělala, což bylo centrální obchodní oddělení železáren, tak se řešilo, koho z nás si jednotlivá střediska vyberou, aby přímo pro ně dělal prodej a zásobování. Tam bylo pro nás důležité se umět „prodat“, to znamená zviditelnit svoje schopnosti a říct vedení nových společností, že máme zájem spolupracovat a provádět obchodní činnost. Tady pro nás poprvé začalo tržní hospodářství, protože nebylo automatické, že si nás někdo převezme.“²⁵⁰ Od září do prosince 1993 docházelo postupně k bourání vysoké pece. Tentokrát se likvidace

²⁴⁷ *Echo*, nezávislé noviny okresu Beroun č. 32, ročník 1, vyšlo 15. října 1991, s. 1

²⁴⁸ *Echo*, nezávislé noviny okresu Beroun č. 17, ročník 1, vyšlo 25. června 1991, s. 1

²⁴⁹ *Hutnické listy*, č. 3/1997, ročník 51, vydal: Ocelot, Ostrava, s. 5

²⁵⁰ Rozhovor s Hanou Holečkovou ze dne 23. prosince 2013, v archivu autora

neprováděla odstřelem, jako tomu bylo u ostatních staveb tohoto typu, ale postupnou demontáží. Před očima občanů tedy pomalu mizela poslední vysoká pec v Čechách.²⁵¹

6.4 Kultura

V roce 1990 proběhly oslavy 1. máje ve zcela jiné náladě. „*Byl právě takovým, jaký jsme ho chtěli mít. Svobodný, radostný, upřímný. Bez formálních hesel, dlouhých projevů a zbytečného organizování. Lidé na náměstí přicházeli, kdy chtěli a kudy chtěli, a stejně tak i odcházeli.*“²⁵²

Oproti předchozím letům, kdy byl společenský život v rukou stranických funkcionářů, se kulturní život obyvatel změnil. Citelnou ránou pro královské občany bylo uzavření Kulturního domu. Společenské centrum nejprve pořádalo každodenní diskotéky, které ale obtěžovaly okolí velkým hlukem, a tak byly hygienikem zakázány. Následně došlo k přestavbě části budovy na malometrážní byty a z velkého sálu se stala provozovna a sklad firmy Chocoland.²⁵³ Aby bylo možné zajistit pro občany prostory k pořádání kulturních akcí, dohodli se zastupitelé s majiteli restaurace U Bělohávků. Obec se finančně podílela na rekonstrukci zdejšího sálu, který mohl sloužit k pořádání plesů, představení, soutěží nebo besed.²⁵⁴

Výsledky parlamentních voleb v roce 1992 ukázaly protichůdné smýšlení mezi Čechy a Slováky. V českých zemích dosáhly pravicové strany přesvědčivého vítězství, ale na Slovensku to byl levicový blok vedený HZDS (Hnutí za demokratické Slovensko). Nejsilnější strany tedy zahájily sérii jednání o rozdělení federace. V listopadu 1992 došlo k dohodě. Již 16. prosince schválila Česká národní rada novou ústavu. Do roku 1993 již tedy vstupovala Česká republika jako samostatný stát. Prezidentem byl zvolen Václav Havel.

Obyvatele Králova Dvora velmi potěšilo, že právě prezident navštívil v rámci své cesty po průmyslových oblastech jako poslední místní železářny. Promluvil zde s ředitelem závodu a pozdravil se se zaměstnanci. Překvapením bylo, že se na cestě

²⁵¹ *Echo*, nezávislé noviny okresu Beroun č. 38, ročník 3, vyšlo 5. října 1993, s. 1

²⁵² *Nová cesta*, časopis pracujících Královských železáren, č. 19, ročník 43, vyšlo 11. května 1990, s. 1

²⁵³ TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5, s. 206

²⁵⁴ Státní okresní archiv v Berouně, *Obecní zastupitelstvo Králův Dvůr, Zápisy 1990–1998*, Inv. č. 101.1.1.10, archivní box A, Zápis ze dne 19. 12. 1995

do Králova Dvora zastavil v Nižboře ve sklárně Antonín Rückl a synové. K prohlídce svého podniku pozval majitel pana prezidenta osobně během neformálního rozhovoru, když se s ním potkal v Karolinu u příležitosti oslav výročí založení Karlovy univerzity. Všechny překvapilo, že prezident bez ohlášení na cestě z Lán sklárnu navštívil a vyzkoušel si i práci zdejších dělníků u pece.²⁵⁵

Ve velmi zbědovaném stavu se po čtyřiceti letech zanedbané péče nacházel místní zámek. Návrhy na využití této nemovitosti se čas od času objevily. Celá devadesátá léta probíhalo neúspěšně hledání nového vlastníka. Přilehlé pozemky přešly do vlastnictví města a Pozemkového fondu České republiky. Část z nich byla přidělena v náhradní restituci. Nejisté majetkoprávní vztahy odrazovaly zájemce od koupě zámku.²⁵⁶ V části areálu se objevila také ilegální skládku odpadu. Až v dalším tisíciletí se začalo s nákladnými a náročnými opravami jedné z mála historických budov v Králově Dvoře. Zámek začal po mnoha letech sloužit občanům jako kulturní centrum.

²⁵⁵ *Echo*, nezávislé noviny okresu Beroun č. 19, ročník 3, vyšlo 11. května 1993, s. 1

²⁵⁶ *Echo*, nezávislé noviny okresu Beroun č. 25, ročník 5, vyšlo 20. června 1995, s. 1

7. ODKAZ DO DALŠÍCH LET

Králův Dvůr byl po téměř celé dvacáté století městem v područí dvou velkých průmyslových podniků. Ty také ovlivňovaly život místního obyvatelstva. Zajišťovaly zaměstnání pro většinu občanů města a lidí z široké spádové oblasti. Životní úroveň průmyslového městečka byla ve srovnání se zemědělskými částmi republiky na vyšší úrovni. Podle náročnosti práce se zvyšovala také mzda. Velmi slušné platy měli především dělníci pracující u vysokých pecí ve velmi horkém a prašném prostředí.

Město změnilo svoji tvář díky rozsáhlé výstavbě domů a bytů. Bylo nutno zajistit bydlení pro zaměstnance těchto velkých firem. Většina rozhodnutí o velkých investicích do města byla ovlivněna těmito dvěma podniky. Ve městě fungovaly celkem tři mateřské školky včetně jeslí, dvě základní školy i škola zvláštní. V následujících letech se řešilo, jak finančně zajistit provoz všech těchto služeb pro občany. Na jejich provozu se místní podniky také podílely, což se změnilo.

Králův Dvůr se stal městem, kde většina lidí jen bydlí, ale nepracuje v místních firmách. Využívají blízkost a dobré dopravní spojení s Prahou, kde snadněji nacházejí práci. Město se stará o to, aby místní občané měli zajištěno pohodlné bydlení a služby. I přes blízkost dvou velkých nemocnic zde stále fungují ordinace praktických lékařů, zubař, psychologická poradna...

Zlepšil se také stav životního prostředí, ke kterému přispělo především přestěhování provozu cementáren mimo berounskou kotlinu. Ke snížení prašnosti došlo také v souvislosti s postupným ukončováním výroby v některých provozech bývalých železáren.

Bohužel pro nezáměr a vysoké finanční náklady přestalo fungovat v Počaplech kino. Nebyla obnovena ani činnost v Kulturním domě, který se změnil na byty a sklad. Dnes se radnice snaží najít náhradu za ztracené prostory. Investice v nemalých částkách směřují do opravy místního zámku. Tam byla již přestěhována knihovna a konají se zde na nádvoří slavnosti. Plánováno je přesunout většinu kulturních akcí do nově zrekonstruovaných prostor. V budoucnu by se zámek i s opravovaným parkem a jeho okolím měly změnit na kulturní a odpočinkové centrum obce. Vedení města se snaží čerpat na obnovu a záchranu této kulturní památky také finance z evropských i jiných fondů.

ZÁVĚR

Záměrem této práce bylo zdokumentovat důležité události let 1945 až 1995 tak, jak se odrazily na životě lidí malého města. Z dobových pramenů šlo o pokus nastínit život běžných obyvatel Králova Dvora. Doloženo bylo, jak ovlivňuje fungování obce existence dvou velkých průmyslových závodů. Životní úroveň zdejších lidí byla z velké části závislá na prosperitě místních cementáren a železáren.

Studiem primárních a sekundárních pramenů, které doplnila orální historie, se podařilo zdokumentovat, jak se události ve světě i na vnitropolitické scéně odrazily na životě zdejšího obyvatelstva a fungování místní samosprávy. Ze záznamů v dochovaných kronikách a dobovém tisku vyplývá, jak zásadní události ve světě ovlivnily nebo neovlivnily chod obce. Zdokumentováno bylo její řízení, investice, na co se zaměřovalo zastupitelstvo a především, co bylo v určitém období pro tehdejší společnost důležité. V práci jsou zachycena důležitá rozhodnutí zastupitelů, státních orgánů i aplikace zákonů. Zachycena je i tvář města a to, jak se během popisovaného období změnila, především rozrůstajícími se podniky a stavbou dálnice.

Ve srovnání s kronikami z první poloviny dvacátého století, kdy se kronikáři v primárních pramenech uchýlovali k záznamům o zajímavých a nevšedních událostech, se ve sledovaném období zaměřovali především na politické dění, kulturní události, rozvoj a situaci v místních podnicích a jen okrajově o zajímavostech a zvláštních událostech. Velmi výjimečně lze nalézt detailní popis nějaké akce. Většinou se kronikáři vyhýbali i uvádění jmen kromě vedoucích funkcionářů.

Při zkoumání dokumentů z doby normalizace si nelze nevšimnout, že údaje v nich zaznamenané se vztahují jen k několika tématům. Zápisy se týkají pouze vydávaných směrnic, rozhodnutí zastupitelů, hospodaření železáren a cementáren, činnosti KSČ, rozvoje a výstavby v obci. Okrajově se zmiňují o stavu místních škol, ale vyzdvihována je spíše účast žactva na pořádaných stranických oslavách.

Lze tedy konstatovat, že kroniky podléhaly pečlivé cenzuře stranických funkcionářů. Jejich autoři se zcela vyhýbali tématům a názorům, které by jim nebo zmíněným osobám způsobily nepříjemnosti. Toto potvrzuje také dobový tisk, který byl zcela ve službách socialistického státu. K doplnění obrazu té doby jsem se musela obrátit na pamětníky událostí a také na nově zpracovanou literaturu.

Historii Králova Dvora a důležitým událostem, které město ovlivnily, se v nemnoha publikacích již někteří autoři věnovali. Nutno konstatovat, že ve většině případů se záznamy primárních a sekundárních pramenů shodují. Cílem této práce bylo samostatné studium materiálů, včetně dobového tisku, doplněné výpověďmi pamětníků, aby mohlo dojít k zmapování a získání reálného obrazu života obyvatel v odrazu důležitých událostí sledovaných let.

I dnes je důležité zajímat se nejen o současné události a sledovat jejich děj, ale podnětné je i ohlížení do minulosti. V historii nemusíme hledat jen fakta, ale lze se i přiučit. Každý by měl znát historii své rodiny, města, kraje, státu, kontinentu...

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam české literatury

BARTOŠEK, K. *Svědek Husákova procesu vypovídá*, 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1991, ISBN 80-206-0212-7

BENDA, M. et al. *Studenti psali revoluci*, 1. vydání. Praha: Univerzum Praha, 1990, ISBN 80-85207-02-8

BENEŠ, Z. *Rozumět dějinám*, 1. vydání. Praha: Gallery, s.r.o., pro Ministerstvo kultury České republiky, 2002, ISBN 80-86010-55-4

BĚLINA, P. et al. *Dějiny zemí Koruny české II.*, 3. vydání. Praha a Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 1995, ISBN 80-7185-006-3

BRZEZINSKI, Z. *Bez kontroly*, 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1993, ISBN 80-85605-83-X

ČEŘOVSKÝ, Z. *Přepadení vojsky Varšavské smlouvy*, 1. vydání. Olomouc: Votobia, 2011, ISBN 80-7198-476-0

ČÍŽEK, R. *Ztracené archivy 1968*, 1. vydání. Praha: Naše vojsko, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-206-1186-4

DLOUHÝ, M. *Světové dějiny II pro žáky středních škol*, 1. vydání. Praha: Fortuna, 1993, ISBN 80-7168-091-5

FIDLER, J. *21. 8. 1968 Okupace Československa, bratrská agrese*, 1. vydání. Praha: Havran, s.r.o., 2003, ISBN 80-86515-35-4

HORÁČEK, M. *Jak pukaly ledy*, 1. vydání. Praha: Ex libris, 1990, ISBN 80-900090-0-X

JŮNA, J. *Monografie Hořovicka a Berounska (díl I.)*, 1. vydání. Praha: Redakční kruh učitelstva, 1928

KAPLAN, K. *Alexej Čepička – Dobová dramata komunistické moci*, 1. vydání. Brno: Barrister&Principal, 2011, ISBN 978-80-87474-22-8

KLUSÁKOVÁ, J. a F. GÁL. *Nadoraz*, 1. vydání. Praha: Primus, 1992, ISBN 80-85625-01-6

KOČIAN, J. et al. *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*, 1. vydání dotisk. Brno: Barrister&Principal, 2005, ISBN 80-86598-87-X

KŘEN, J. *Bílá místa v našich dějinách*, 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 1990, ISBN 80-7106-003-8

KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, B. *Krásná nemá paní*, 1. vydání. Praha: ARSCI, 2002, ISBN 80-86078-18-3

MAIXNEROVÁ HORÁKOVÁ, Š. *Přísně tajné vraždy*, 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-064-0

MANDLER, E. *Benešovy dekrety*, 1. vydání. Praha: Libri, 2002, ISBN 80-7277-139-6

MARCO, J. *Soudruh Agresor*, 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1990, ISBN 80-204-0182-2

MĚCHÝŘ, J. *Slovensko v Československu*, 1. vydání. Praha: Práce, 1991, ISBN 80-208-0225-8

POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, 1. vydání. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1

POMIAN, K. *Evropa a její národy*, 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2001, ISBN 80-204-0858-4

RADOTÍNSKÝ, J. *Rozsudek, který otřásl světem*, 1. vydání. Praha: ČTK – Pressfoto, 1990, ISBN 80-7046-045-8

ŘÍHA, Z. *Převrat v Králově Dvoře*, 1. vydání. Králův Dvůr: Museum Králova Dvora, 1945, tisk Josefa Šefla v Berouně, knihovna OA v Berouně, č. 4777, signatura XXII-399

SEDLÁČEK, K. *Volá Svobodná Evropa*, 1. vydání. Praha: Archa 90, 1993, ISBN 80-901117-5-0

ŠIMEČKA, M. *Konec nehybnosti*, 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 1990, ISBN 80-7106-001-1

ŠIMEČKA, M. *Obnovení pořádku*, 1. vydání. Brno: Atlantis, 1990, ISBN 80-7108-002-0

TOPINKA, J. *Králův Dvůr. Historie a současnost*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2000, ISBN 80-238-5718-5

TOPINKA, J. *Králův Dvůr v proměnách času*, 1. vydání. Králův Dvůr: Obec Králův Dvůr, 2002, ISBN 80-238-9119-7

TOPINKA, J. *Minulostí Berounska 1, Sborník Státního okresního archivu v Berouně*, 1. vydání, Beroun: Státní okresní archiv Beroun, 1998, ISBN 80-238-1703-5, ISSN 1211-9512

TOPINKA, J. *Minulostí Berounska 15, Sborník Státního okresního archivu v Berouně*, 1. vydání, Beroun: Státní okresní archiv Beroun, 2012, ISBN 978-80-86772-62-2

VANĚK, M. a P. MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*, 1. vydání. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011, ISBN 978-80-87398-11-1

VERNER, P. *Historie mediální komunikace*, 1. vydání, Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2013, ISBN 978-80-7452-027-3

VYKOUKAL, J. et al. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Libri, 2000, ISBN 80-85983-82-6

ZVONARĚ, L. *Králův Dvůr: Dějiny Popovic a Levína*, 1. vydání. Králův Dvůr: Město Králův Dvůr, 2012

Archivní prameny

Státní okresní archiv v Berouně, *Králův Dvůr Stížnosti*, Inv. č. 328, 1960–77

Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr: Pamětní kniha spojených obcí Králův Dvůr*, Inv. č. 1

Státní okresní archiv v Berouně, *Kronika obce Králův Dvůr 1960–1984*, Inv. č. 1

Státní okresní archiv v Berouně, *Konfiskace*, Inv. č. 447, složka konfiskovaná zemědělská půda dle dekretu 12/1945

Státní okresní archiv v Berouně, *Pamětní kniha obce Levín 1927–1946*

Státní okresní archiv v Berouně, *Protokoly obecního zastupitelstva 1938–1952*, MNV Králův Dvůr, I., Inv. č. 1

Státní okresní archiv v Berouně, *Obecní zastupitelstvo Králův Dvůr, Zápisy 1990–1998*, Inv. č. 101.1.1.10, archivní box A

Státní okresní archiv v Berouně, *Městský národní výbor Beroun*, Inv. č. 2. Zápisy 1980 až 1990

Státní okresní archiv v Berouně, *ONV Beroun II*, č. 2557, Situační zprávy SNB 1947 a 1948, Inv. č. 234

Státní okresní archiv v Berouně, *Rozsudky 1946–1979*, Inv. č. 326

Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika obecné školy chlapecké Počaply, 1940–1949*, I. Národní škola Králův Dvůr, Inv. č. 911

Státní okresní archiv v Berouně, *Školní kronika měšťanské školy Králův Dvůr 1941 až 1962*

Zákony a dekrety

Dekret prezidenta republiky 12/1945 Sb., ze dne 21. června 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

Dekret prezidenta republiky č. 91/1945 Sb., o obnovení nové československé měny

Směrnice pro národní výbory o nejnnutnějších opatřeních v zemědělství, Praha 1945. vydalo Ministerstvo zemědělství Praha 2

Ústavní dekret prezidenta republiky č. 137/1945 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční

Seznam periodik

Echo, nezávislé noviny okresu Beroun č. 17, ročník 1, vyšlo 25. června 1991

Echo, nezávislé noviny okresu Beroun č. 32, ročník 1, vyšlo 15. října 1991

Echo, nezávislé noviny okresu Beroun č. 33, ročník 1, vyšlo 22. října 1991

Echo, nezávislé noviny okresu Beroun č. 19, ročník 3, vyšlo 11. května 1993

Echo, nezávislé noviny okresu Beroun č. 38, ročník 3, vyšlo 5. října 1993

Echo, nezávislé noviny okresu Beroun č. 25, ročník 5, vyšlo 20. června 1995

Hutnické listy, č. 3/1997, ročník 51, vydal: Ocelot, Ostrava

Královodvorský zpravodaj, 12/2013, vydává Městský úřad v Králově Dvoře, 2013

Křesťanská žena č. 23, ročník VII, vyšlo 29. 5. 1954, vydala: Československá strana lidová, Praha 2

Křesťanská žena č. 40, ročník VII, vyšlo 25. 9. 1954, vydala: Československá strana lidová, Praha 2

Lidová demokracie, č. 124, ročník XVIII, vyšlo 26. 5. 1962: Československá strana lidová, Praha 2

Lidová demokracie, č. 285, ročník XIX, vyšlo 29. 11. 1963: Československá strana lidová, Praha 2

Lidová demokracie 3, sobotní příloha, vyšlo 20. 7. 1968: Československá strana lidová, Praha 2

Mír, měsíčník Československého výboru obránců míru, číslo 3, ročník IV, vyšlo 10. března 1952

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 28, ročník VIII., vyšlo 7. srpna 1954

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 5, ročník X., vyšlo 28. ledna 1956

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 13, ročník XXII., vyšlo 28. března 1968

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 34, ročník XXII., vyšlo 12. září 1968

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 8, ročník 36, vyšlo 12. února 1982

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 3, ročník 38, vyšlo 15. ledna 1984

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 20, ročník 42, vyšlo 12. května 1989

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 50, ročník 42, vyšlo 8. prosince 1989

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 51, ročník 42, vyšlo 15. prosince 1989

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 11, ročník 43, vyšlo 16. března 1990

Nová cesta, časopis pracujících Královodvorských železáren, č. 19, ročník 43, vyšlo 11. května 1990

Seznam pamětníků

Hana Holečková, narozena 9. března 1955, rozhovor ze dne 23. prosince 2013

Ing. Vladimír Štolba, narozen 17. prosince 1927, rozhovor ze dne 15. ledna 2014

Květa Veverková, narozena 9. dubna 1938, rozhovor ze dne 15. ledna 2014

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jitka Holečková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Králův Dvůr - dějiny rodného města v období let 1945–1995

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 76

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 79

Vedoucí práce: Mgr. Anna Huliciusová